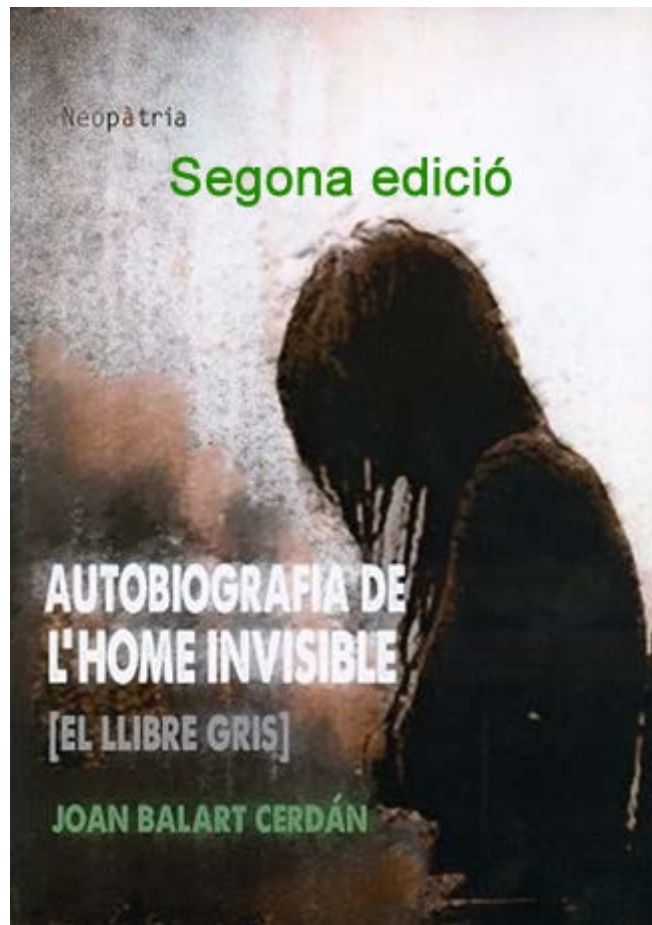

EL GUST PER LA LECTURA 2018-2019

EDUCACIÓ D'ADULTS
GÈNERE: NARRATIVA

AUTOBIOGRAFIA DE L'HOME INVISIBLE
JOAN BALART CERDÁN

GUIA DIDÀCTICA
elaborada per l'autor

El Gust per la Lectura 2017-2018

Educació d'adults: Graduat en Educació secundària (GESO), Curs d'accés a cicles formatius de grau mitjà (CAM) i Preparació per a la prova d'accés a cicles formatius de grau mitjà (PPACFGM)

GUIA DIDÀCTICA

Subdirecció General d'Ordenació Curricular
Servei d'Ordenació Curricular de l'Educació d'Adults

Joan Balart Cerdán

Octubre de 2017

Atès el caràcter docent d'aquesta publicació, per a la citació de fragments de textos d'altri i la reproducció de fotografies procedents d'obres publicades (de les quals se cita adequadament la font i el nom de l'autor) ens acollim al dret de citació reconegut a l'article 32.1 del Text refós de la Llei de propietat intel·lectual, aprovat pel Reial decret legislatiu 1/1996, de 12 d'abril, i a l'article 10.2 del Conveni de Berna per a la Protecció de les obres literàries i artístiques, de 9 de setembre de 1886; i, per tant, està exempt de la necessitat d'autorització i abonament dels drets d'autor.

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de [Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual 4.0 Internacional de Creative Commons](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.ca). Se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sense ús comercial, sempre que se n'esmenti l'autoria i la distribució de les possibles obres derivades es faci amb una llicència igual que la que regula l'obra original.

La llicència completa es pot consultar a:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/deed.ca>

PRESENTACIÓ.....	5
Orientacions per al professorat	7
Objectius generals	7
Objectius específics	7
Continguts generals.....	8
Dimensió comunicativa.....	8
Dimensió estètica i literària.....	9
Dimensió plurilingüe i intercultural	9
Continguts específics	10
Competència en comunicació lingüística.	10
Coneixement i interacció amb el món físic.	10
Tractament de la informació i competència digital.	10
Competència social i ciutadana.	10
Competència cultural i artística.....	10
Metodologia.....	11
Treball individual.....	11
Debat en grup.....	12
La bústia dels dubtes	12
Recursos i materials	12
Educació en valors i contingut de tractament transversal	12
Criteris d'avaluació.....	13
1. Introducció al tema.....	15
1.1.- Història d'una visibilització.....	15
1.2.- Dones protagonistes, dones visibles.	21
1.3.- La violència contra les dones.....	25
2. Autobiografia de l'home invisible [el llibre gris].....	28
2.1. Abans de llegir: el llibre gris.....	28
2.2. Mentre llegim: comprensió lectora.....	31
2.2.1.- Ell (pàgina 9)	31
2.2.2.- Ella (pàgina 13)	32
2.2.3.- El llibre gris (pàgina 15)	33
2.2.4.- 1(pàgina 17).....	33
2.2.5.- L'autobiografia(pàgina 19).....	33
2.2.6.- 3 (pàgina 21).....	34
2.2.7.- Les dues vides (pàgina 23)	34
2.2.8.- 5 (pàgina 25).....	35
2.2.9.- El guionet (pàgina 27)	35
2.2.10.- 7 (pàgina 29).....	36
2.2.11.- Les ferides (pàgina 31)	36
2.2.12.- 9 (pàgina 34).....	37
2.2.13.- Els racons de casa (pàgina 36).....	38
2.2.14.- L'home invisible (pàgina 38).....	38
2.2.15.- La petita llibreria (pàgina 40)	40
2.2.16.- El llop (pàgina 43)	41
2.2.17.- 13 (pàgina 46).....	41
2.2.18.- La ceguera (pàgina 49)	43
2.2.19.- 15 (pàgina 51).....	43
2.2.20.- La nena que no podia abraçar (pàgina 56).....	43
2.2.21.- 17 (pàgina 59).....	44
2.2.22.- La baldufa (pàgina 65).....	45
2.2.23.- 19 (pàgina 67).....	45
2.2.24.- L'hipermercat (pàgina 71)	46
2.2.25.- Cafè i torrades (pàgina 83)	47
2.2.26.- Xoc (pàgina 86)	48
2.2.27.- Esmorzar per a dos (pàgina 88)	48

2.2.28.- 23 (pàgina 91).....	48
2.2.29.- Els dimonis (pàgina 97).....	49
2.2.30.- 25 (pàgina 101).....	50
2.2.31.- Les dues ànimes (pàgina 107).....	50
2.2.32.- 26, 27, 28 i 29 (pàgina 112).....	51
2.2.33.- La dona visible (pàgina 122).....	53
2.2.34.- 30 (pàgina 127).....	53
2.2.35.- L'estigma (pàgina 138).....	55
2.2.36.- i 31 (pàgina 144).....	56
2.2.37.- L'espasa de Dàmocles (pàgina 153).....	56
2.3. Després de llegir.....	58
2.3.1.- Un llibre que tracta d'un llibre.....	58
2.3.2.-Personatges.....	60
2.3.3.-Tema.....	61
2.3.4.-Argument.....	63
2.3.5.-Espai i temps.....	64
2.3.6.-Valors.....	66
2.3.7.-Llenguatge.....	68
2.3.8.-Valoració del llibre.....	68
BIBLIOGRAFIA.....	69
Relacionada amb la obra.....	69
Recomanada.....	69
Webgrafia relacionada amb l'obra.....	69
Videografia relacionada amb l'obra.....	69
Webgrafia.....	69
ANNEX.....	71
Vocabulari per a la Igualtat.....	71

PRESENTACIÓ

Aquesta guia tracta sobre el llibre **Autobiografia de l'home invisible [el llibre gris]**, una novel·la breu de l'escriptor Joan Balart Cerdán, publicada per Editorial Neopàtria (una editorial valenciana, especialitzada en poesia i narrativa en català i en edicions especialment fetes per a l'ensenyament), a partir de la qual l'alumnat analitzarà, investigará i coneixerà d'una manera diferent, visual i complementària **la violència masclista i els greuges del patriarcat contra les dones**. Els alumnes participaran tant en la lectura com en la comprensió de les característiques i recursos de la **literatura feminista** i especialment la que denuncia la **violència de gènere**.

Les activitats són diverses i combinen tant els exercicis orals i escrits com els participatius o individuals per tal de comprovar el grau d'autonomia de l'alumnat i la seva capacitat per treballar en grup. Així doncs, atès el caràcter interdisciplinari que ofereix la obra, els continguts es poden treballar de forma interrelacionada entre les diferents assignatures i àrees aconseguint així un aprenentatge global i integrador. Per tant, la guia també pot funcionar com un **projecte de recerca** i descoberta realitzat pel propi alumnat a partir de la proposta transversal d'activitats que fa la guia sobre la **violència masclista**, afavorint a més els principals reptes de l'educació que és el desenvolupament d'actituds bàsiques per a una convivència adequada en societat.

El dossier el constitueixen dos blocs diferenciats: d'una banda, la guia didàctica, orientada al professorat i, de l'altra, el quadern per a l'alumnat, en el qual es recopilen les activitats proposades.

En aquesta **guia, orientada al professorat**, trobareu:

- ❖ Una **aproximació a la violència de gènere**. Aprendre a observar si en el nostre entorn hi perviuen la discriminació per raó de sexe i els prejudicis.
- ❖ Una **introducció sobre la literatura feminista**, per delimitar els matisos que suposen les definicions d'aquesta literatura. Presenta propostes que pretenen desvetllar en l'alumnat un interès pel feminisme semblant al de la protagonista d'aquesta obra.
- ❖ Una **presentació del llibre** i l'autor i una breu indicació dels principals aspectes literaris de l'obra, presenta propostes amb un fil conductor molt concret: comprendre els sentiments i les experiències d'una noia víctima de violència masclista.
- ❖ El cos de la guia pròpiament dita, amb les activitats de comprensió lectora i els exercicis per fer **abans, durant i després** de la lectura. En aquesta darrera part hi ha les activitats relacionades amb les àrees no lingüístiques, que se centraran especialment en els aspectes socials, atès que aquesta és una de les claus de la literatura feminista; i activitats per compartir la lectura.
- ❖ La bibliografia consultada.
- ❖ I finalment, el solucionari de les activitats.

El **dossier de l'alumne** s'estructura de la manera següent:

- ❖ **Abans de llegir**. L'apartat té l'objectiu de familiaritzar el lector amb el llibre que té a les mans. Es tracta d'analitzar la informació que ens proporcionen les parts externes: el títol, la portada, la contraportada... També pretén buscar connexions amb possibles coneixements previs del lector sobre l'autor, el gènere i la temàtica. I, finalment, esperar la curiositat i motivar la lectura, despertant la capacitat de recerca i millorant el procés lecto-escriptor.

- ❖ **Tot llegint.** Conté activitats per facilitar la interpretació del text. Es proposen preguntes centrades en aspectes diferents de la obra. Les activitats estan organitzades per capítols a fi de facilitar al professorat de marcar el ritme de lectura que cregui oportú.
- ❖ **Després de llegir.** Les activitats que hi apareixen estimulen la reflexió compartida sobre la forma i el contingut dels relats escollits. També es fan connexions amb àrees no lingüístiques i es donen pautes per al debat i la posada en comú de les vivències i impressions individuals provocades per la lectura.

Al llarg del dossier es pretén potenciar la interacció entorn de la lectura. Per això, encara que no sempre s'especifiqui, moltes de les activitats es poden fer oralment.

El nombre d'activitats proposades és elevat, i la seva tipologia és molt diversa, amb la intenció que cada professor o professora pugui triar les que consideri més adequades.

Esperem que aquesta guia ajudi els alumnes a aprofundir en tots els aspectes del llibre, a elaborar-ne la seva pròpia interpretació i a compartir-la amb els companys.

Orientacions per al professorat

- ❖ Flexibilitat: el professorat haurà de triar i/o adaptar les fitxes al nivell de l'alumnat, modificant el llenguatge, les històries o propostes de treball.
- ❖ La mecànica de les activitats pot variar-se a criteri del professorat segons nivell i característiques del grup (com pluja d'idees, pensar en grups, en parelles, individual) Sempre amb posada en comú per assegurar les conclusions.
- ❖ Pot ser convenient que les conclusions o bé s'escriguin en el quadern o bé s'organitzin a través de murals.
- ❖ No s'han de desqualificar o jutjar les aportacions individuals de l'alumnat, per facilitar que segueixin expressant el que realment senten (en les conclusions de la posada en comú es podrà reconduir)
- ❖ Durant el desenvolupament de cada activitat convé observar en l'alumnat els possibles prejudicis de gènere o actituds personals de vivències de violència, per poder intervenir.

Objectius generals

- Fomentar el gust per la lectura, valorant-la com a font de plaer, d'enriquiment personal i de coneixement d'un mateix i del món, i consolidar hàbits lectors.
- Descobrir la lectura com una eina de creixement i enriquiment personal.
- Valorar la llengua i la comunicació com a mitjà per a la comprensió del món dels altres i d'un mateix, evitant qualsevol tipus de discriminació i estereotips lingüístics.
- Identificar els elements que configuren una obra literària (temps, espai, personatges, estructura, temes i argument) i analitzar-los.
- Planificar i produir textos de tipologies diverses utilitzant els coneixements bàsics sobre les convencions dels gèneres, els temes i motius de la tradició literària i els recursos estilístics.
- Fer ús a l'aula de les tecnologies de la informació i la comunicació amb autonomia i esperit crític, els mitjans de comunicació social i les tecnologies de l'aprenentatge i el coneixement.
- Desenvolupar l'esperit crític de l'alumnat per tal que sigui capaç de debatre, amb arguments i respecte, les idees pròpies i d'altri.
- Interaccionar, expressar-se i comprendre oralment, per escrit o audiovisualment, adoptant una actitud respectuosa i de cooperació.
- Relacionar la novel·la amb la literatura feminista i al seu autor amb d'altres autores i autors que han conreat el mateix gènere.
- Estimular la creativitat de l'alumnat.
- Manifestar una actitud receptiva, interessada i de confiança en la pròpia capacitat d'aprenentatge i d'ús de les llengües. Establir relacions equilibrades, solidàries i constructives amb les persones en situacions socials conegudes.

Objectius específics

En la present proposta didàctica plantegem com a objectiu general que l'alumnat aconseguixi un **coneixement significatiu i rellevant del patriarcat i de la violència masclista** com un esdeveniment transcendent al llarg de la humanitat, partint de l'anàlisi de la novel·la i treballant cooperativament amb les TIC.

La obra ofereix nombroses possibilitats per assolir els següents objectius:

- Conèixer el masclisme com una ideologia determinant en la història de la humanitat.
- Reflexionar sobre les "desigualtats de gènere" fins als nostres dies.
- Explicar les conseqüències de la ideologia masclista de les societats patriarcals.
- Conscienciar l'alumnat sobre les conseqüències de l'ús i abús del poder dels homes sobre les dones.
- Potenciar el desenvolupament d'habilitats socials cooperatives, la creativitat i valors com el respecte, tolerància, la igualtat i llibertat.
- Apreciar la importància dels valors bàsics que regeixen la vida i la convivència humana i actuar d'acord amb ells.
- Desenvolupar en noies i nois, homes i dones conductes i habilitats que els permetin viure lliures de violència, reconeixent en si mateixa i en altres persones i desenvolupant habilitats d'autoprotecció.

Per a la consecució d'aquests objectius els i les alumnes han de conèixer:

Que totes les persones tenim dret:

- A viure una vida lliure sense abús de poder.
- A explicar-ho, quan siguin víctimes de violència o abusos.
- A buscar suport i demanar ajuda.
- A sentir i expressar por, ràbia, tristesa i alegria.
- A portar una vida digna lliure de vexacions de companyes i companys o de persones adultes.

Que ningú té dret:

- A agredir a altres persones, ni física ni psicològicament.
- A forçar a ningú a fer alguna cosa que no vol.
- A violentar o tocar el cos d'una altra persona per a la seva benefici personal.

I que:

- Les emocions es poden expressar adequadament.
- Hi ha el abús psicològic, insults, amenaces...
- Hi ha persones en qui poden confiar.

Continguts generals

Dimensió comunicativa

- Comprensió i interpretació de textos escrits amb atenció a les característiques específiques dels textos narratius.
- Planificació i producció, oral i escrita, de textos de diverses tipologies i gèneres: narratius, expositius, informatius, epistolars i descriptius.
- Participació en debats orals sobre temes relacionats amb el contingut de la novel·la.

- Ús de les tecnologies d'aprenentatge i de coneixement, i dels llenguatges audiovisuals.
- Resolució d'entreteniments lingüístics.
- Actitud de cooperació i respecte crític envers les diferències d'opinió en les situacions de treball cooperatiu.
- Participació en la interacció com a eina per a prendre consciència dels valors i sentiments propis i aliens, i per a la regulació de la conducta.
- Desenvolupament d'estratègies de correcció lingüística i revisió gramatical dels textos.
- Identificació dels camps lexicosemàntics que apareixen en els missatges i augment del coneixement i domini del lèxic nou, dels mecanismes de formació de paraules i de frases fetes i refranys.
- Organització i valoració del treball individual per progressar en l'aprenentatge de manera autònoma i per a la millora personal i del treball en equip per a la construcció col·lectiva del coneixement.
- Cerca d'informació i hàbits de consulta per comprendre i ampliar el contingut dels missatges, utilitzant estratègies prèvies a la cerca i amb recurs a fonts diverses.
- Elaboració i organització del missatge audiovisual: combinació del text i les paraules amb els altres recursos visuals, icònics i sonors.
- Identificació i coneixement de les característiques dels discursos argumentatius, expositius, administratius elaborats, i de la conversa formal.

Dimensió estètica i literària

- Lectura d'obres de literatura feminista seguint un itinerari literari.
- Ús d'estratègies i tècniques que ajudin a analitzar i a interpretar el text literari abans, durant i després de la lectura.
- Anàlisi dels elements que configuren una obra literària (personatges, lèxic, estructura narrativa, temps, espai, temes i argument) i dels elements narratius de les obres treballades.
- Coneixement de les dades més significatives de les biografies d'autores feministes més rellevants i de les seves obres més representatives.
- Identificació del context històric i social de les obres literàries i reflexió sobre la relació de l'obra amb el seu context.
- Identificació de la literatura feminista, i de la novel·la social, novel·la crítica i novel·la denúncia, i dels seus orígens i característiques principals.
- Desenvolupament de l'autonomia lectora i de la consideració de la lectura com a font de coneixement del món, de la naturalesa humana, de les relacions entre les persones i d'un mateix.
- Creació de textos literaris amb tècniques de foment de la creativitat i de simulació, versionat o elaboració a partir de models, utilitzant alguns aprenentatges adquirits en les lectures.

Dimensió plurilingüe i intercultural

- Conscienciació que les llengües són elements que defineixen la identitat personal i col·lectiva, una eina potenciadora de la comunicació i l'aprenentatge, i una porta oberta a la comprensió del món i de les altres persones.
- Conscienciació de pertànyer a una comunitat lingüística, social i cultural, i actitud positiva d'interès i confiança davant la diversitat de llengües i cultures.
- Disposició per utilitzar els coneixements de llengües, segons el domini diferent que se'n tingui, en contextos reals i funcions diverses, com ara en recerques

- d'informació en qualsevol dels formats possibles (audiovisual, Internet, material de consulta).
- Conscienciació de les pròpies actituds davant les diferències de llengües i cultures, i valoració de les variacions lingüístiques i culturals.
- Actitud crítica davant dels missatges que suposin qualsevol tipus de discriminació i voluntat de superar els prejudicis.
- Interès per parlar correctament la llengua pròpia i les apreses en el currículum escolar.
- Ús d'un llenguatge no discriminatori i respectuós amb les diferències. Ús de fórmules de cortesia en els intercanvis socials.

Continguts específics

Atès el caràcter integrador de la novel·la *Autobiografia de l'home invisible* [el llibre gris] i el desenvolupament de les diferents activitats, estratègies metodològiques, organització de l'aula i avaluació, la nostra proposta contribueix a l'adquisició de les següents destreses, habilitats i actituds que resultaran útils a l'alumnat per a desenvolupar-se de forma autònoma en la vida diària:

Competència en comunicació lingüística.

En la nostra proposta, aquesta competència s'adquireix a través de la pròpia lectura de la novel·la, permetent a l'alumnat conèixer i usar nous termes, **enriquant així el seu vocabulari** (cerca al diccionari de termes i emprar-los de forma correcta, comprensió de les lectures, etc.); i pel debat i exposicions del treball final, **contribuint a expressar-se adequadament i respectar opinions diferents a la pròpia**.

Coneixement i interacció amb el món físic.

A la novel·la no apareixen noms, topònims ni dates que situïn el desenvolupament de la obra en un lloc o un temps concret, però apareixen diferents indicadors que fan referència a la temàtica, les relacions humanes, i les diverses alternatives que s'obren davant dels personatges, que permeten acotar l'escenari espai-temporal. Es pretén, doncs, que l'alumnat, localitzi en mapes els indrets del món que podrien representar-se en el relat i en quin temps històric, **adquirint així, procediments d'orientació, relació i localització**.

Tractament de la informació i competència digital.

L'alumnat haurà de **cercar, seleccionar i analitzar informació obtinguda a través d'Internet**, tant per adquirir nous coneixements com per ampliar els ja adquirits. Amb això, els alumnes adquiriran destreses i habilitats bàsiques digitals del treball tecnològic.

Competència social i ciutadana.

El clima cooperatiu que pretenem desenvolupar a l'aula serà propici per crear un ambient de respecte i amistat, permetent així que l'alumnat pugui expressar les seves opinions de forma assertiva, escoltant i comprenent diferents punts de vista, així com la **reflexió de manera crítica sobre les causes i conseqüències de la violència masclista**.

Competència cultural i artística.

A través de la lectura de la novel·la proposada i de les lectures complementàries, amb els seus debats, anàlisi i el treball de recerca, l'alumnat podrà conèixer fonamentalment les manifestacions artístiques i culturals de la literatura feminista, permetent així, enriquir-se amb les diferents realitats i prendre consciència de la necessitat d'una societat igualitària.

Així, des d'aquesta perspectiva, els continguts que podem treballar amb el nostre alumnat, poden ser:

1. La violència masclista.
2. Valoració de la novel·la com a reflex de la situació política i social actual.
3. Estímul a l'alumnat d'hàbits d'investigació, motivació i lectura.
4. Desenvolupament d'una actitud crítica respecte a qualsevol forma de discriminació i intolerància.
5. Anàlisi de les causes de la violència masclista.
6. Lectura, interpretació, comentari i recerca de diferents textos relacionant-los amb la actualitat.
7. Elaboració d'un treball d'investigació sobre els greuges que pateix una dona pel fet de ser-ho en un dia de la seva vida.
8. Localitzar i identificar en un mapa els països les lleis dels quals protegeixen o desprotegeixen els drets de les dones, és a dir, quines societats són més igualitàries i quines menys.

Metodologia

La metodologia a l'aula serà fonamentalment activa i participativa afavorint el treball individual i cooperatiu de l'alumnat, i tenint en compte que les nostres aules presenten una gran diversitat d'alumnat, proposem treballar amb grups heterogenis, de quatre o cinc alumnes, repartits paritàriament en funció del seu nivell de competència curricular, gènere, ètnia i actitud, intentant que els equips siguin el més similars possible, per potenciar les relacions positives entre iguals i promourem la participació activa de l'alumnat, ja que aquest tindrà l'oportunitat de conèixer dins d'un grup heterogeni, treballar al costat dels seus companys i companyes d'equip, coneixent-se millor i acceptant-se i respectant-se mútuament. A més, l'alumne o alumna, a través d'aquesta forma organitzativa, aprendrà qüestions noves de les seves companyes i companys, rectificat, consolidant o reafirmant els seus aprenentatges.

D'aquesta manera, farem servir diverses tècniques metodològiques cooperatives, amb l'objecte de atendre els diferents ritmes d'aprenentatge de l'alumnat.

Treball individual

Mitjançant el diàleg igualitari i les reflexions individuals i grupals, l'alumnat ha de comprendre la importància del que suposa la **violència masclista** i alhora, que vagi desenvolupant habilitats de comunicació i desenvolupament amb una actitud crítica respecte a qualsevol forma de discriminació i intolerància. L'alumnat a més, serà capaç d'interpretar la lectura, comentar-la, sintetitzar-la i de relacionar-la amb valors tals com: tolerància, responsabilitat, solidaritat, engany, terror, sofriment.

Se'ls aconsellarà que si ho desitgen podran treballar en grup, ja que l'activitat pot ser més enriquidora i podran sorgir més preguntes per al treball i debat que realitzarem a classe posteriorment.

Debat en grup

A classe, en gran grup se li donarà resposta a les preguntes dels apartats “Abans...” “Mentre...” i “Després de llegir” i a continuació, cada alumne explicarà als seus companys i companyes les escenes o capítols que ha assenyalat i els motius de la seva elecció. El professor o professora actuarà com a moderador establint tornos d'intervenció, deixant que tots i totes aportin els seus arguments perquè puguin reflexionar i discutir, donant prioritat a les persones que menys participen en la tertúlia i reconduint el tema de discussió si s'allunya massa del que s'ha llegit. Seria adequat a més, que proposés vies de reflexió si es deixen sense tocar punts rellevants, com per exemple:

- què és el masclisme?
- què és el feminisme?
- vivim igualment en igualtat homes i dones?
- què és l'amor romàntic?
- què són els micromasclismes?
- quines formes de violència masclista hi ha?
- què s'entén com a terrorisme masclista? existeix?

La bústia dels dubtes

Els alumnes, des de l'inici de la unitat i al llarg del seu desenvolupament, disposaran d'una bústia per resoldre dubtes. Es tracta que cada alumne o el portaveu del grup escrigui en un paper, de manera anònima o indicant el seu nom o el nom de l'equip, segons s'acordi prèviament amb el professor, els dubtes que se li plantegin mentre desenvolupa el treball sobre el llibre i la introdueixi en una caixa, urna o bossa que farà de bústia. Al dia següent el professor o professora treu un dubte de la bústia i demana si algú o altre equip sap resoldre-la, si no hi ha ningú que ho sàpiga, el dubte dona pistes perquè el debat resolgui el dubte entre totes i tots, de manera més o menys orientada pel docent.

Recursos i materials

La selecció dels materials i recursos didàctics es presenta com una de les accions que repercutirà de forma més directa dins de la relació de l'alumnat amb els continguts d'ensenyament-aprenentatge i amb les diverses formes d'accedir als mateixos, per aquest motiu es contempla aquesta fase com un exercici de gran importància i transcendència.

A partir de la lectura guiada, l'anàlisi de la novel·la, l'alumnat coneixerà, analitzarà i investigarà, d'una manera diferent, el masclisme i com aquest ha estat una ideologia determinant de les desigualtats al llarg de la història de la humanitat i més en concret de la història de les dones, reflexionant al seu torn, sobre drets humans, i conceptes com ara discriminació, prejudicis, patriarcat, masclisme, amor romàntic, cultura de la violació, intolerància i femïnícidis.

Utilitzarem a més, mapes, atles, diccionaris de termes històrics, socials, i geogràfics, enciclopèdies, projecció de pel·lícules i lectures complementàries.

Educació en valors i contingut de tractament transversal

Actualment necessitem un ensenyament integral, que incorpori continguts d'actualitat. Per aconseguir-ho, ens recolzarem en una sèrie de continguts de tractament

transversal, la finalitat de contribuir a que el nostre alumnat aconseguixi actituds vitals que afavoreixin una actitud integral de la seva personalitat.

La educació en valors permet a l'estudiant situar-se en una societat caracteritzada per la multiculturalitat. La novel·la és un mitjà de persuasió, que transmet valors ètics, ideològics, i és capaç de promoure una lectura crítica de la realitat que afavoreix la reflexió i l'anàlisi crític per part de l'alumnat. La obra que proposem es converteix així en un material molt interessant per treballar els valors i la interculturalitat.

El contingut de la novel·la seleccionada, ens permet desenvolupar una transversalitat que abasta àmbits com els que segueixen:

- L'enfortiment del respecte dels drets humans i de les llibertats fonamentals i els valors que preparen l'alumnat per assumir una vida responsable en una societat lliure i democràtica. Aquest aspecte, de vital importància en la nostra proposta, es desenvoluparà en les activitats de debat, anàlisi i reflexió sobre les actituds masclistes, i la violència masclista en concret, en tots els àmbits de la societat però principalment sobre les dones, adoptant una actitud crítica davant els fets que ens envolten quotidianament. Es tracten, a més, temes com la cosificació de la dona i la pèrdua dels seus drets com a persona.

- Independència econòmica. A la novel·la apareixen diverses referències sobre les dificultats econòmiques de la protagonista i la necessitat d'una ocupació laboral per sobreviure, la qual cosa permet d'una banda posar en valor la estabilitat laboral, i de l'altra, la capacitat de superació dels personatges davant les adversitats.

- Socialització. Proposem un estudi de les necessitats bàsiques d'una persona, però concretament d'una dona per poder viure sola (accés a l'habitatge, lloc de feina, mobilitat, menjar...) i comparar-ho amb la realitat de l'alumnat.

- Salut laboral. Proposem tractar el tema les condicions laborals de les dones, assetjament laboral...

- Coeducació. La nostra proposta és molt suggerent per treballar les diferències de tracte que reben a la novel·la els personatges segons siguin homes o dones i comparar-ho amb la realitat de l'alumnat.

- Música. Proposem treballar el bolero "Que me hace daño" del compositor José Dolores Quiñonez i interpretada per Benny More "El bárbaro del ritmo", sobre la qual l'alumnat podrà realitzar una audició acompanyada de la lletra i analitzar la obra des d'un punt de vista musical i històric, però també des de la seva funció social.

- Educació Plàstica i Visual. L'alumnat podrà recrear els collages que dos dels personatges realitzen a la novel·la per empatitzar amb els seus anhels i reflexionar què signifiquen.

- Llengua i Literatura. L'alumnat podrà conèixer les característiques principals de la novel·la a partir de l'anàlisi formal de la obra: estructura, nom dels capítols, divisió de trames, gestió del temps, rols dels personatges..., a més de realitzar relats senzills ressaltant alguns dels valors treballats.

Criteris d'avaluació

L'avaluació inicial pot realitzar-se amb una tria de les activitats que configuren l'apartat «Abans de llegir», on s'intenta relacionar el món de l'alumne amb la novel·la que ha de llegir i l'estimulació de records de coneixements previs.

L'avaluació sumativa, un cop llegida i treballada l'obra, pot realitzar-se amb una recopilació d'activitats proposades en els apartats «Comprensió lectora» i «Després de llegir». És important incidir en la comprensió del text narratiu i en la capacitat d'extreure conclusions de l'obra literària, tant pel que fa a aspectes tècnics (argument, temps narratiu, punts de vista, estructura...) com temàtics o d'intencionalitat.

A més, altres aspectes poden ajudar a elaborar una pauta d'avaluació de l'alumnat:

- Participar activament i reflexivament en les activitats realitzades a l'aula.
- Comprendre i sintetitzar fragments de l'obra.
- Cercar informació utilitzant estratègies diverses.
- Produir pautadament i acuradament textos de diferents tipus: narratiu, expositiu, informatiu, epistolars i descriptiu, prenent com a model un text literari treballat a l'aula.
- Identificar les característiques principals del gènere de detectius.
- Mostrar interès per l'aprenentatge.
- Usar de manera crítica les tecnologies de l'aprenentatge i el coneixement.
- Respectar els torns de paraula i les opinions dels altres.
- Tenir cura de la presentació de les activitats i fer-ho de manera puntual.

Treballar de manera autònoma, tant individualment com en grup, i prendre consciència de la importància i satisfacció posterior per la feina feta correctament.

1. Introducció al tema

El tema que proposem desenvolupar és **“la violència masclista i els greuges del patriarcat contra les dones”**. Tractarem continguts de certa complexitat per a l'alumnat, com ara **desigualtats de gènere, patriarcat, masclisme, violència de gènere i feminicidi**, pel que ens hem decantat per buscar metodologies dinàmiques i per tant, a la utilització de mitjans i recursos didàctics susceptibles de despertar un elevat grau d'atenció entre l'alumnat, aconseguint així aprenentatges significatius, rellevants i motivadors.

Algunes obres literàries, cinematogràfiques i sèries de TV a què fan referència les dinàmiques següents, analitzen o fan referència a les dificultats de les dones en un món d'homes, d'altres mostren el sexisme quotidià al què s'enfronten les seves protagonistes, moltes reflecteixen les odisses en què aquestes dones estan immerses per conciliar la seva vida familiar i personal. La majoria d'aquestes obres de ficció són avui considerades "literatura feminista" perquè en elles es parla de la situació de les dones en una estructura social dominada per homes. Moltes d'aquestes obres es van confondre durant molts anys, i encara avui, en el què s'anomenava “literatura femenina” o “romàntica”, la funció social de la qual és absolutament inversa, ja que la òptica no és crítica ni evidencia els greuges comparatius entre personatges masculins i femenins.

Les dinàmiques següents pretenen introduir una literatura que aborda la desigualtat de les dones en un món d'homes, de vegades com a eix central i d'altres com a transfons social, de manera que tot l'alumnat, independentment del seu gènere, empatitzi amb els personatges d'aquestes obres, la majoria dels quals són dones, i trenquin la barrera dels prejudicis envers l'anomenada “literatura feminista”.

1.1.- Història d'una visibilització

1.1.1.- Llegeix el següent text sobre la representació de la dona a la literatura. Pots enumerar noms de dones excepcionals en la història de la literatura? Per què les dones han ocupat –i ocupen– sempre un segon pla? Quins tòpics de gènere esmenta el text i que planteja eliminar dins de la literatura?

La literatura és un reflex de la societat i del seu temps i les idees expressades a la obra literària solen ser les hegemòniques. Vivim en un món on la història l'han escrit els homes, des d'una òptica parcial des del punt de vista de gènere. La dona ha estat representada al llarg de la història de la literatura amb els tradicionals rols femenins que l'univers de les lletres, dominat pels homes, li han atribuït. Dones excepcionals a la història de la literatura, com Christine de Pizan –la primera escriptora professional de la història i autora de La ciutat de les dames i un dels primers al·legats feministes–, o Aphra Behn –autora de la obra Oroonoko, de caire abolicionista–, Beryl Markham –autora de l'autobiografia West With The Night sobre l'Àfrica colonial– i Djuna Barnes –autora d'El bosc de la nit, en que es retrata l'homosexualitat–, van ser valuoses intel·lectuals relegades injustament a un segon

pla, patint nombrosos obstacles al llarg de les seves vides, i van ser marginades per la història pel fet de ser dones. D'altres autores més conegudes, van aconseguir entrar al món de les lletres amb èxit però amb nom d'home, com Aurore Lucile Dupin, coneguda com George Sand, les germanes Brontë, Charlotte, Emily i Anne, conegudes en els seus inicis literaris pels pseudònims Currer, Ellis i Acton Bell, respectivament, l'espanyola Cecilia Böhl de Faber coneguda per l'àlies masculí de Fernán Caballero, Mary Wollstonecraft, per Mary Shelley, el cognom del seu marit, l'autora catalana Caterina Albert, que havia de signar amb el pseudònim de Víctor Català, o la novel·lista francesa Claudine Colette, que signava amb el nom del seu espòs, qui, a més, s'emportava tot el reconeixement públic. El llegat de totes aquestes autores és doblement transgressor pel fet de ser escriptores en un

moment en que els hi estava vetat socialment pel fet de ser dones, i perquè van donar protagonisme a les seves obres a les dones en un moment en que eren pràcticament invisibles o irrelevantes a la majoria d'obres, que eren escrites pels seus col·legues masculins.

La història de la literatura s'ha escrit –i encara avui es continua escrivint– prioritant el paper central de l'home, relegant sempre les dones a un segon pla. La indiferència i desafecció cap a les dones en general formen part de la cultura social, tradicional i religiosa, i denoten un menyspreu cap a elles que ha esdevingut un dels eixos centrals de la ideologia hegemònica. Els homes han monopolitzat l'espai públic, relegant les dones a l'àmbit privat. Per tant, qui tradicionalment ha escrit la història –espai públic– i ha establert les pautes de com escriure-la són homes.

Els relats centrats en les dones són molt escassos i poc coneguts al llarg de la història de la literatura. Quan els personatges femenins han estat el centre d'una història ha estat per ser assetjats pels desamors, per fer de comparses amants, de mares, germanes o cuidadores, és a dir, per perpetuar el seu rol dins l'àmbit privat. Aquests personatges pertanyen al seu temps, a les idees i a les novel·les on van ser escrits, i haurien de ser llegits amb esperit crític perquè aquests estereotips no continuïn representant-se. Tant els personatges femenins com masculins haurien de servir a la trama i, per tant, tant uns com altres haurien de reflectir la pluralitat i tots els matisos de l'univers humà, tan divers com persones hi ha al món i sense estereotips.

Nombroses obres (però escasses en comparació amb el corpus de l'univers de les lletres) d'autores i també d'alguns autors, amb un clar sentit de la injustícia i la desigualtat, són, malgrat el seu temps, obres transgressores perquè visibilitzen les dones en clara oposició a

la ideologia predominant que les margina i, fins i tot, menysprea. Es pot afirmar que qualsevol autor que seguís els cànons dominants androcèntrics i fos qualificat d'home del seu temps, podria ser ben bé un misogin, o si més no la seva obra.

No obstant, també homes excepcionals en la història de la literatura han estat també relegats injustament a un segon pla per motius polítics o altres injustícies, com José Díaz Fernández, autor de la novel·la d'avantguarda *La Venus mecànica*, i molts d'altres.

Malgrat tot, hi ha esperança. Cada vegada hi ha més autores publicant i essent reconegudes públicament. Cada dia apareixen més personatges femenins que adquireixen el paper de protagonistes amb poder. Cal, però analitzar tot seguit què fan aquests personatges femenins amb aquest poder i al servei de quina causa l'empren.

Avui dia en que cada cop publiquen més autores, hi ha moltes dones amb consciència de la necessitat de tractar temàtiques femenines que han estat literàriament poc visibilitzades, però la realitat és que, la majoria encara escriuen més sobre homes que sobre dones. En canvi, hi ha pocs homes que escriguin sobre dones reals i la majoria recorre als tòpics i estereotips. La dona objecte, la dona consumidora del sistema, la dona ambiciosa com un home, la dona individualista i egoista. Per escriure sobre la dona real cal desmuntar totes aquestes dones-tòpic denunciant les causes i motius que les converteixen en el que són, desemmascarant els mecanismes que regeixen la societat on viuen. Per tant, la literatura que visibilitza la dona, i que entoma la dona com a personatge de ple dret dins d'una trama i en igualtat de condicions per coprotagonitzar amb la resta de personatges masculins, és una literatura de la dissidència, de la diferència i de la recerca de noves formes de representació.

Solucions a manera d'orientació:

Christine de Pizan

Aphra Behn

Beryl Markham

Djuna Barnes

Aurore Lucile Dupin (George Sand)

Charlotte Brontë (Currer Bell)

Emily Brontë (Ellis Bell)

Anne Brontë (Acton Bell)

Cecilia Böhl de Faber (Fernán Caballero)

Mary Wollstonecraft (Mary Shelley)

Caterina Albert (Víctor Català)

Claudine Colette (Willy)

1.1.2.- Llegeix molt atentament el text següent. Quina literatura representen la majoria d'autores esmentades? quina temàtica comparteixen les obres resumides? Què tenen en comú?

Existeix una categoria de ficció que està emergint els darrers anys i que, més que un gènere literari en si mateix, és una perspectiva o punt de vista davant les històries. Liza Marklund, Susan Sontag, Alice Munro, Chimamanda Ngozi Adichie o Doris Lessing són algunes de les seves autores de referència.

En la línia de les supervendes també destaquen les novel·les de Laura Esquivel, Isabel Allende o, més recentment, Stephanie Meyer o María Dueñas.

Però, de fet aquesta literatura ha estat present sempre, malgrat les dificultats que històricament han patit les seves autores. Cristina de Pisan, primera dona escriptora de la qual la història té referència, Emilia Pardo Bazán, Jane Austen, les germanes Charlotte, Emily i Anne Brontë, Amandine Aurore Lucile Dupin (més coneguda per George Sand), que es vestia d'home per moure's en els cercles literaris del París del segle XIX, Virginia Woolf que va fer una revisió crítica de la història de la literatura, i fins i tot, la inclassificable Caterina Albert (encara avui coneguda com Victor Català), totes elles són autores que van trencar estereotips sobre les dones que protagonitzaven els seus relats. En un món, tant el fictici com el real, on les dones eren secundàries, pràcticament no tenien diàlegs o directament no hi eren ni presents, la lectura d'aquestes obres, tant aleshores com avui, va ser i és transgressora i va evidenciar les desigualtats que pateixen les dones en un món d'homes.

Les conseqüències de les desigualtats narrades (i viscudes) són tant àmplies i greus que han transcendit el gènere dels autors i també alguns escriptors s'han fet ressò en les seves obres, donant veu a les dones, fent-les protagonistes de les seves històries i en alguns casos denunciant de manera crítica un sistema que perpetua la dominació dels homes sobre les dones i la violència contra elles pel sols fet de ser dones.

Les següents obres són una petita mostra d'un catàleg no gaire extens amb una mateixa temàtica, però transversal en els seus subgèneres que van des de la novel·la negra, criminal, social, psicològica, autobiogràfica, naturalista o victoriana, fins a la obertament feminista.

"La cinquena dona" (1996) de Henning Mankell, mestre de la novel·la negra nòrdica, aquesta obra forma part de la sèrie protagonitzada per l'inspector de policia Kurt Wallander. En aquesta novel·la es planteja l'enigma què és el que desencadena la violència? en l'entorn d'un plàcid poble i en una societat tinguda com modèlica. Com va afirmar Mauricio Bach a La Vanguardia "aquesta novel·la és una molt intel·ligent reflexió sobre la violència i les seves formes: fanatisme, venjança, maltractament ... amb especial atenció en un tema d'actualitat: la violència domèstica les víctimes són les dones".

"Els homes que no estimaven les dones" (2008) de Stieg Larsson, primera de la sèrie de novel·les Millenium, "ofereix als lectors un personatge femení extraordinàriament atractiu: de capacitats excepcionals, aspecte i forma de vida propis d'un outsider, respectuosa amb els altres i molt reservada, capaç de complir els seus desitjos de venjança ... És una dona objecte d'abús o maltractament repetidament; però ella mateixa s'encarrega d'alliçonar i castigar violentament a qui la humilia o colpeja "(Carmen Servén).

"Roseanna" (1965), escrita per Per Wahlöö i Maj Sjöwall, és la novel·la europea de referència en l'abordatge de la violència de gènere com a crim a investigar. Aquest relat és el primer d'un conjunt construït per aquest matrimoni suec de comunistes que van decidir crear una sèrie de deu novel·les de misteri al voltant del seu personatge, l'inspector Martin Beck (Carmen Servén).

"La dona de verd" (2001) de l'islandès Arnaldur Indridason, de nou una novel·la criminal d'un autor escandinau i que gira al voltant d'un cas de violència domèstica. Compte dues històries i en dos escenaris temporals diferents, Islàndia durant l'ocupació a la II Guerra Mundial i en l'actualitat, i després del descobriment d'uns ossos enterrats en un solar segueix la pista d'un crim antic i alhora destaca el paper de la dona com motora de la moderna societat islandesa.

La novel·la **"2666" (2004) obra pòstuma de l'escriptor xilè Roberto Bolaño**, és una obra tècnicament complexa, estructurada en cinc

parts aparentment independents que s'articulen al voltant d'un fet connector que són els feminicidis a la ciutat mexicana de Ciudad Juárez, anomenada Santa Teresa a la novel·la. La violència irracional i institucionalitzada, la incompetència de les autoritats per frenar una onada de crims contra les dones i la instal·lació en la societat mateixa de l'aparença de normalitat davant d'aquests crims és contrastada per l'autor amb l'Alemanya nazi i l'horror acceptat i permès per la societat.

"Algún amor que no mati" (1996) de Dulce Chacón, recull el tema del maltractament domèstic. La dona protagonista "parla amb tota naturalitat dels majors abusos i brutalitats; el seu discurs transparenta la seva acceptació del maltractament com a forma de vida; no lluita, no odia el seu opressor, no formula mai amb les seves paraules un rebuig global a la situació en què està immersa; busca explicacions als incidents que relata, procura posar de la seva part quant és possible per evitar-se el dolor" (Carmen Servén). "A mesura que la novel·la es desenvolupa, veiem com el seu protagonista camina sense rumb entre sentiments oposats, sotmetent sempre a la voluntat dels altres, sense tenir en compte el dany que pugui rebre" (Lucía Llorente).

"La segona dona" (2006) de Luisa Castro, aborda el tema del maltractament psicològic dins la parella. "No és una història nova en la literatura narrativa. El que a l'autora li ha interessat és analitzar un procés sentimental i aprofundir en el rerefons psicològic dels fets (...) Julia, dona culta, independent, autora d'alguns llibres, acostumada a bregar pel seu compte i trenta anys més jove que el seu amant, suporta els desdenys feridores, la intromissió en la vida del matrimoni de familiars i antigues amants, l'autoritarisme i les múltiples formes de violència al fet que el madur enamorat la sotmet

"(Ricardo Senabre). L'autora descriu "la perversió d'una relació afectiva que es deteriora i en la qual l'home sotmet a la dona a un maltractament continuat. Es tracta de processos psicològics de destrucció personal ocasionada pel maltractament" (Carmen Servén).

"Jane Eyre" de Charlotte Brontë, és la novel·la escrita per Charlotte Brontë. La novel·la es va titular en principi Jane Eyre: una autobiografia i es va publicar sota el pseudònim de Currer Bell. Va tenir un èxit immediat, tant per als lectors com per la crítica. Un dels seus més acèrrims defensors va ser l'escriptor William Makepeace Thackeray, al qual molts van atribuir l'obra, ja que l'autora va romandre en l'anonimat fins a un temps després de la publicació. Com a agraïment, Charlotte li va dedicar la segona edició de la seva novel·la.

El llibre és innovador en la forma de pensar i d'actuar de la protagonista, Jane Eyre, i en la seva forma de veure el món. És considerat per molts com una de les novel·les precursors del feminisme i en la seva època va ser molt polèmic a causa d'aquesta actitud. Ha tingut diverses adaptacions al cinema.

El color porpra d'Alice Walker se centra en la vida de Celie, una jove noia de color, a principis de segle. Celie té 14 anys i està embarassada del seu propi pare. Continua així la seva difícil existència 30 anys més. Però Celie té una obsessió: aprendre a llegir. No desisteix en la seva obstinació i ho aconsegueix. Tot i que el marit, el senyor, s'ho prohibeix, li amaga les cartes, l'apallissa, ella se les enginya per aprendre a llegir, millorar la seva lectura i mitjançant la lectura, sobretot de les cartes de la seva germana, descobreix alguna cosa del món i va de mica en mica aconseguint un petit lloc en la societat. Cinc dones de color de diferents formes es van alliberant de les esclavituds.

Solució:

La literatura feminista. Si es confon amb la literatura femenina o la romàntica cal afavorir el debat per veure les diferències.

La temàtica és la violència contra les dones

1.1.3.- Un cop llegit atentament el text, mira d'aparellar alguns dels escriptors i escriptores que hi han aparegut i les seves obres.³ Quantes pots recordar-ne en tres minuts? No s'hi val a mirar!

Luisa de Castro

Dulce Chacón

Roberto Bolaño

Arnaldur Indridason

Per Wahlöö i Maj Sjöwall

Stieg Larsson

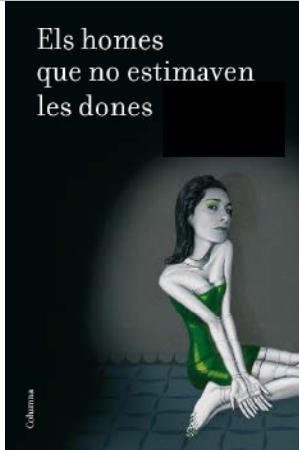
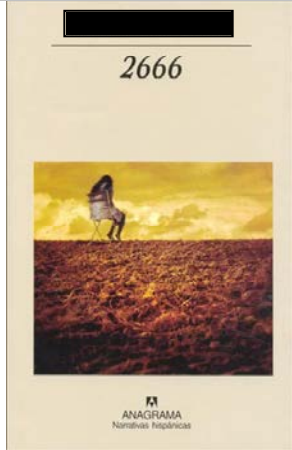

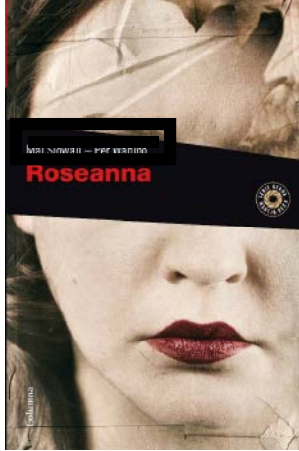
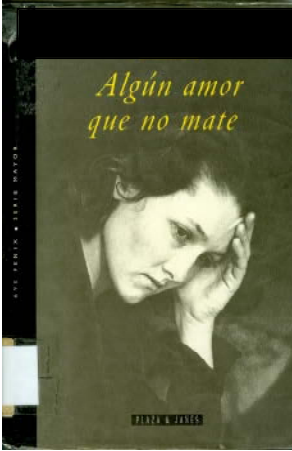

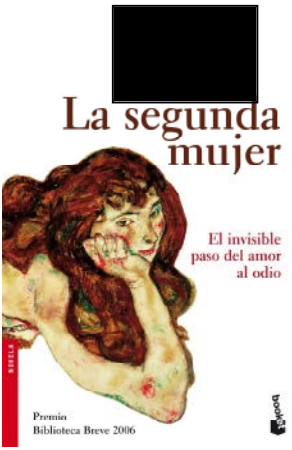
Henning Mankell

Alice Walker

Charlotte Brontë

 <p>Jane Eyre Traducció de M. Dolors Ventós labutxaca</p>	 <p>Els homes que no estimaven les dones Columba</p>	 <p>2666 ANAGRAMA Narrativa Española</p>
 <p>EL COLOR PURPURA Premio Pulitzer 1983 labutxaca</p>	 <p>Roseanna labutxaca</p>	 <p>Algún amor que no mate JULIA WATERS labutxaca</p>
 <p>SERIE WALLANDER LA CINQUENA DONA labutxaca TRES QÜETS</p>	 <p>SERIE ERLENDUR SVEINSSON La mujer de verde RBA</p>	 <p>La segunda mujer El invisible paso del amor al odio Premio Biblioteca Breve 2006 labutxaca</p>

Solució:

La cinquena dona / Henning Mankell

Els homes que no... / Stieg Larsson

Roseanna / Per Wahllöo i Maj Sjöwall

La dona de verd / Arnaldur Indridason

2666 / Roberto Bolaño

Algún amor que no mati / Dulce Chacón

La segona dona / Luisa Castro

Jane Eyre / Charlotte Brontë

El color porpra / Alice Walker

1.2.- Dones protagonistes, dones visibles.

El cinema, la televisió, la literatura i la cultura en general acostumen a relegar les dones a un paper secundari, i gairebé sempre estan supeditades a la decisió o l'acció d'un home, són passives, inestables i, bàsicament, emocionals. Només el 36% de les pel·lícules estan protagonitzades per dones. Només el 28% dels personatges que parlen són dones. Dels que treballen, només el 20% són dones. Elles són quatre vegades més propenses que ells a ser mostrades en roba interior.

1.2.1.- Quines dones, personatges protagonistes del món de la ficció, populars darrerament, pots anomenar? A quina pel·lícula, sèrie o novel·la apareixen?

Solucions a manera d'orientació:

Nom del personatge / On apareix?

Hannah Horvath / Girls (Sèrie TV)

Lina Meruane / Volverse palestina (Diari/Crònica)

Olive Kitteridge / Olive Kitteridge (Sèrie TV)

Else / Tú no eres como otras madres (Memòries/Novel·la)

Madeline Martha Mackenzie / Big Little Lies (Sèrie TV)

Maya Angelou / Yo sé por qué canta el pájaro enjaulado (Autobiografia/Novel·la)

Catherine Cawood / Happy Valley (Sèrie TV)

Barbi / La chica miedosa que fingía ser valiente muy mal (Novel·la)

Lisbeth Salander / Trilogia literària (i cinematogràfica) Millennium, de Stieg Larsson

Charlotte / Charlotte (Novel·la)

Katniss Everdeen / Trilogia literària (i tetralogia cinema.) Els jocs de la fam

Carlota / Mi recuerdo es más fuerte que tu olvido (Novel·la)

Rey / Star Wars episodi VII: El despertar de la força (pel·lícula)

Ifemelu / Americanah (Novel·la)

Bathsheba Everdene / Lluny del brogit del món (novel·la i pel·lícula)

Lucía Berlín / Manual para mujeres de la limpieza (Relats)

Anne Shirley / Anna de les Teules Verdes (novel·la i pel·lícula)

Nora / Nora Webster (Novel·la)

Arya Stark / Cançó de gel i de foc, de George R.R. Martin. (Sèrie de novel·les de i TV Joc de trons)

Daenerys Targaryen / Cançó de gel i de foc, de George R.R. Martin. (Sèrie de novel·les de i TV Joc de trons)

Laure / La mujer de la libreta roja (Novel·la)

Foxy Brown / Foxy Brown (pel·lícula)

Beatrix Kiddo / Kill Bill (biografia cinematogràfica)

Helen Ripley / Alien (tetralogia cinematogràfica)

Ree Dolly / Winter's Bone (pel·lícula)

Thelma i Louise / Thelma i Louise (pel·lícula)

Marge Gunderson / Fargo (pel·lícula)

Clarice Starling / Trilogia literària (i cinematogràfica) El silenci dels anysells

Dolores Claiborne / Dolores Claiborne (novel·la i pel·lícula Eclipsi total)

Celie / El color porpra
Erin Brockovich / Erin Brockovich (pel·lícula)
Cesira / Dues dones (pel·lícula)
Idgie (Ninny) / Tomàquets verds fregits (novel·la i pel·lícula)
Annika Bengtzon / Annika Bengtzon (Sèrie TV)
Virginia Woolf, Laura Brown i Clarissa Vaughan / Les hores (pel·lícula)
Electra, filla d'Agamèmnon / Electra, de Sòfocles
Jocasta de Tebes / Èdip rei, de Sòfocles
Antigona, filla (i germana) d'Èdip / Antigona, de Sòfocles.
Medea / Medea, de Eurípides.
Hèlena de Troia / Ilíada, d'Homer.
Penèlope d'Ítaca / Odissea, d'Homer.
Scherezada / Les mil i una nits, d'autor desconegut.
Doña Jimena, doña Elvira y doña Sol / Cantar de mio Cid, d'autor desconegut
Beatriu / La divina comedia, de Dante Alighieri.
Dulcinea del Toboso / El Quixot, de Miguel de Cervantes Saavedra.
Julietta Capuleto / Romeu i Julieta, de William Shakespeare.
Ofèlia / Hamlet, de William Shakespeare
Cordèlia / El Rei Lear, de William Shakespeare.
Desdèmona / Otel·lo, el moro de Venècia, de William Shakespeare.
Miranda / La tempesta, de William Shakespeare.
La Celestina / La Celestina, d'autor desconegut.
Doña Inés / Don Juan Tenorio, de José Zorrilla
Elizabeth Bennet / Orgull i prejudici, de Jane Austen.
Emma Woodhouse / Emma, de Jane Austen
Justine / Justine o les dissorts de la virtut; del marquès de Sade.
Jane Eyre / Jane Eyre, de Charlotte Brontë.
Cathy Earshaw / Cims borrascosos, de Emily Brontë.
Emma Bovary / Madame Bovary, de Gustave Flaubert.
Nana / Nana, de Emile Zolá.
Natasha Rostova / Guerra i pau, de Lev Tolstoi.
Anna Kareninna / Anna Kareninna, de Lev Tolstoi.
Esmeralda, la gitana / Nostra Senyora de París, de Víctor Hugo.
Fantine / Els miserables, de Víctor Hugo.
Berenice / Berenice (inclòs a les Narracions extraordinaries) d'Edgar Allan Poe.
Nora / Casa de nines, d'Henrik Ibsen.
Fortunata i Jacinta / Fortunata i Jacinta, de Benito Pérez Galdós
Josephine "Jo" March / Donetes, de Louisa May Alcott
Dorothy / El màgic d'Oz, de Lyman Frank Baum.
Alicia / Alicia al país de les meravelles, de Lewis Carroll
Miss Jane Marple / Els tretze problemes, d'Agatha Christie.
Clarisse Dalloway / La senyora Dalloway, de Virginia Woolf
Bernarda Alba / La casa de Bernarda Alba, de Federico García Lorca.

Doña Bárbara / Doña Bárbara, de Rómulo Gallegos.
Scarlet O'Hara / Allò que el vent s'endugué, de Margaret Mitchell
Eowyn de Rohan / El Senyor dels Anells, de J.R.R Tolkien
Cellie / El color porpra, de Alice Walker.
Lolita / Lolita, de Vladimir Nabokov.
Doctora Susan Calvin / Jo, robot; de Isaac Asimov.
"La maga" / Rayuela, de Julio Cortázar.
Aura / Aura, de Carlos Fuentes.
Tita / Como agua para chocolate, de Laura Esquivel.
Hermione Granger / saga Harry Potter, de J.K.Rowling.
Bridget Jones / El diari de Bridget Jones, de Helen Fielding.
Úrsula / Cent anys de solitud, de Gabriel García Márquez (Novel·la)
Daisy / El gran Gatsby, de Francis Scott Key Fitzgerald (Novel·la)
Ligeia / Liegeia, d'Edgar Allan Poe (Relat)

1.2.2.- El tractament dels personatges, homes o dones, a qualsevol obra evidencia la ideologia del seu autor o autora i la del públic al què va dirigida. Escriure obres basades en valors que fomenten la igualtat i que siguin crítiques amb actituds masclistes que fomenten les desigualtats ajuden a enriquir la cultura basada en valors positius per la convivència i el creixement com a persones tant d'homes com de dones.

El 1985, la dibuixant de còmics Alison Bechdel va publicar una tira còmica anomenada The Rule, on un dels personatges femenins suggeria una prova per identificar el grau de protagonisme de les dones en el cinema. Les condicions que una pel·lícula havia de complir per que ella accedís a veure-la eren molt simples i, de fet, per a moltes sèries, pel·lícules i novel·les, el test de Bechdel és un estàndard molt baix. És més, si fossin aplicades als homes, pràcticament totes les obres complirien les condicions.

Quines novel·les, pel·lícules, sèries de TV de les que has esmentat en l'activitat anterior (o d'altres de noves) compleixen les tres condicions? Respon SÍ o NO, a cadascuna de les condicions proposades per Bechdel. El test no és infal·lible però segur que et sorprendrà que no és tan fàcil com sembla:

Solucions a manera d'orientació:

L'estudi de l'abundant llista de pel·lícules que no superen el test és un important argument que demostra la visió androcèntrica de la major part de la indústria del cinema, el fet que sovint s'ignora el punt de vista femení i que no es reflecteix la realitat pel que fa a la proporció de dones en la societat.

Cal tenir en compte que aquesta prova no determina si una pel·lícula és sexista, masclista o feminista. De fet una obra podria tenir un discurs absolutament masclista, sense cap sentit crític i complir les tres regles fent una petita concessió en una única escena tal com passa amb la pel·lícula Pretty Woman. D'altra banda, una pel·lícula on no es complissin cap de les tres regles, podria tenir perfectament un missatge igualitari i feminista. Però aquestes són les excepcions. En general, és extraordinari quantes pel·lícules no passen aquesta prova. Això subratlla fins a quin punt la majoria de les pel·lícules se centren en els homes i la visió patriarcal del món.

Aquestes són algunes de les obres que poden superar el test ni que sigui de refilada:

Test de Bechdel	Hi ha dos personatges femenins amb nom propi?	Comparteixen escena i parlen entre elles?	¿La conversa tracta d'alguna cosa que no sigui homes?
Nom de la obra			
Paula (pel·lícula)	SÍ	SÍ	SÍ
Marie Curie (pel·lícula)	SÍ	SÍ	SÍ
El cas Sloane (pel·lícula)	SÍ	SÍ	SÍ
El guardià invisible (pel·lícula)	SÍ	SÍ	SÍ
Colossal (pel·lícula)	SÍ	SÍ	SÍ
Brava (pel·lícula)	SÍ	SÍ	SÍ
Júlia ist (pel·lícula)	SÍ	SÍ	SÍ
Mad Max: Fury Road (pel·lícula)	SÍ	SÍ	SÍ
Suffragette (pel·lícula)	SÍ	SÍ	SÍ
Star Wars: The Force Awakens (pel·lícula)	SÍ	SÍ	SÍ
Carol (pel·lícula)	SÍ	SÍ	SÍ
Mustang (pel·lícula)	SÍ	SÍ	SÍ
The Good Wife (sèrie TV)	SÍ	SÍ	SÍ
Agents of SHIELD (sèrie TV)	SÍ	SÍ	SÍ
Les hores (pel·lícula).	SÍ	SÍ	SÍ
La família Bedier (pel·lícula).	SÍ	SÍ	SÍ
El castell ambulat (pel·lícula).	SÍ	SÍ	SÍ
Resident Evil (pel·lícula).	SÍ	SÍ	SÍ
Hanna i les seves germanes (pel·lícula).	SÍ	SÍ	SÍ
Alien: el vuitè passatger (pel·lícula).	SÍ	SÍ	SÍ
Thelma & Louise (pel·lícula).	SÍ	SÍ	SÍ

Consideres, doncs, que les normes de Bechdel són infal·libles?

Debat obert orientat pel docent:

El test de Bechdel no és infal·lible per determinar si una obra és o no feminista. De res ens serveix que augmenti el nombre de protagonistes femenines si el seu valor argumental consisteix en ser mares, esposes o núvies de personatges masculins, però sí ajuda a revelar la gran quantitat d'obres que donen un paper exageradament predominant als homes per damunt de les dones, que fins fa molt poc (i avui dia encara massa) eren, en general, comparses argumentals dels personatges masculins.

Existeixen més proves o test que entre tots ajuden a identificar millor una obra feminista d'una que no ho és, encara que ho sembli.

El mateix **test de Bechdel**, com ja hem vist, preocupat més per la visibilització de les dones i les seves preocupacions, planteja que una obra:

1. Ha de mostrar almenys dues dones a pantalla
2. Aquestes dues dones han de parlar entre elles
3. La conversa ha de girar al voltant d'alguna cosa diferent a un home

El **test Mako Mori**, preocupat en donar importància al personatge femení individual, al marge d'interaccions amb altres dones, planteja:

---

1. L'obra ha de comptar amb almenys un personatge femení

---

2. Aquest personatge ha de tenir el seu propi arc argumental

---

3. L'arc no ha d'existir només per fer avançar la trama d'un home

---

El **test del llum sexy**, que denuncia les males pràctiques dels escriptors de ficció, planteja la següent pregunta:

---

1. El personatge femení pot ser reemplaçat per una làmpada de llum vestida amb roba sexy sense que això afecti l'argument?

L'**anàlisi de la "força relativa"** proposa buscar als personatges femenins que aconseguen reflectir la veritable força o debilitat d'una dona donant importància a les seves virtuts pel que són, amb realisme i protagonisme, i no perquè puguin fer-la més semblant a un home, fent-li assumir estereotips masculins.

El **test "dona a la nevera"** subratlla el lamentable tracte que es dona als personatges dones, generalment comparses.

---

1. Les dones són agredides, violades, incapacitades, torturades o assassinades, simplement per buscar la reacció d'un personatge masculí?

El **test de Furiosa** deixa de banda l'anàlisi de personatges, trames i arcs, i planteja que les obres que superen el test són indiscutiblement feministes.

---

1. Els membres dels grups masclistes d'internet estan obsessionats amb boicotejar la obra?

1.3. La violència contra les dones

1.3.1.- Llegeix molt atentament el text següent. Feu una reflexió en grup sobre les següents preguntes:

La violència de gènere o violència contra la dona s'ha convertit en la xacra dels nostres dies. D'acord amb un informe de les Nacions Unides del 2014, aquest tipus de violència causa la mort de 65 mil dones anualment a tot el món. Només a tot l'Estat espanyol es dona una mitjana que ronda els cent feminicidis l'any.

Però una agressió pot ser, a més de **física, psíquica o verbal; autoinfligida, interpersonal o col·lectiva, sexual, econòmica o religiosa; negligent, cultural o d'assetjament, tan dintre com fora d'internet**. El pitjor és que aquestes agressions "inofensives" es tornen violentes amb molta facilitat.

Les agressions més habituals contra les dones són precisament les que menys es veuen i per tant les que menys consciència es té d'elles, però que minen constantment les seves vides, les condiciona, les limita, les humilia i ridiculitza de manera tant persistent que la societat ho acaba banalitzant de tal manera que es torna contra les dones, especialment contra les que denuncien aquestes agressions, fent-les quedar com unes histèriques.

Aquesta cultura facilita l'agressió cultural institucionalitzada com les nombroses mostres de masclisme tan en llengua catalana com castellana que encara no s'han corregit als diccionaris de l'Institut d'Estudis Catalans, de l'Enciclopèdia Catalana i de la Reial Acadèmia Espanyola que contenen **expressions masclistes, vexatòries i discriminatòries, que tenen el seu origen en els estereotips i prejudicis de gènere**.

Les pròpies **religions**, des de les seves institucions eclesiàstiques, són profundament responsables de la nostra manera de pensar i condicionen des de fa segles no només la manera de vestir de les dones i el què s'espera d'elles en l'àmbit familiar, si no també què hem de pensar d'elles la resta de la societat, la seva vinculació amb el sexe com si fos una perversió, i l'atribució de la resta de mals que van contra les lleis divines i la moral.

Una de les agressions més visibles és la que es reproduïx des de la **publicitat**, sexualitzant les dones, convertint-les en coses o productes, mostrant-les submises, o pitjor, receptives. A la **música** la majoria de les lletres de les cançons releguen el paper de la dona a la bellesa

i a l'amor, des del reggaeton fins a la música indie, i als boleros les dones són causants de totes les desgràcies.

La **literatura, el cinema i la televisió**, ofereix obres especialment creades per a dones, que sublimen l'amor romàntic i ofereixen a la dona, com a meta principal de la seva vida, el matrimoni.

Aquesta cultura també facilita l'aplicació de **lleis contra la llibertat de les dones** com la "Llei Orgànica de Protecció de la Vida del Concebut i dels Drets de la Dona Embarassada" que prohibeix o dificulta indirectament l'avortament, tractant a les dones com a éssers inferiors, sotmesos a la tutela del metge o del jutge.

Sota aquesta cobertura social hi ha tot un seguit de pràctiques quotidianes, imperceptibles, normalitzades i invisibles que inclouen petits abusos i comportaments violents que atempten contra l'autonomia de la dona. Els **micromasclismes** exerceixen efectes nocius sobre les dones, les relacions familiars i, fins i tot en els propis homes.

S'empra coercitívament la força moral, psíquica, econòmica o de la pròpia personalitat per intentar anular a la dona, esborrant tota raó amb la intimidació, la presa sobtada del control; l'apel·lació a l'argument lògic del seu poder; l'aclaparament a la víctima; la insistència abusiva; control dels diners; l'ús expansiu de l'espai físic.

També de manera encoberta l'home pot ocultar el seu objectiu de domini i, a partir de maniobres subtils, que passen inadvertides, aconseguint que ella no faci el que vol, si no allò que ell decideix amb requeriments abusius solapats; maniobres d'exploació emocional; culpabilització del plaer que sent la dona; acusacions de culpa sobre la dona; maniobres de desautorització.

En moments de crisi o desequilibris els micromasclismes afloren quan l'home sent amenaçada la seva autoritat sobre la dona amb la finalitat de restablir el seu control sobre la parella, de tornar al status quo inicial, intrínsecament lligat amb els mandats de gènere.

Debat obert.

1.3.2.- Heu llegit alguna novel·la o vist alguna pel·lícula sobre violència de gènere?

Debat obert.

1.3.3.- Poseu exemples de les agressions més habituals que pateixen les dones pel fet de ser dones?

Solució a manera d'orientació:

Distingir entre senyoreta i senyora

Negar-se a que una dona cedeixi el pas

La beguda forta per a ell

Cambres que et diuen maca i preciosa

Deixa'm a mi que tu no en saps

Surt que jo ho acabo més ràpid

El cambrer li dona el compte a ell

Dominar amb el silenci

L'expressió "Ets una histèrica!"

L'expressió "Estàs exagerant!"

Saludar amb dos petons a ella, però donar-li la mà a ell

Canviadors de nadons als WC de dones.

Els bolquers són coses de dones.

Ell pot ocupar molt més espai del que necessita

L'expressió "Quin modelet!"

L'expressió "Somriu que estàs molt seriosa"

L'expressió "la parella de..." abans d'utilitzar qualsevol mèrit professional.

Els són anomenats pel cognom, elles pel nom de pila.

Noms diferents en les mateixes professions

Les dones paguen menys a les discoteques. Elles són el producte.

L'expressió dirigida a l'home "Avui t'han deixat de mainadera"

Comentar que una dona no s'ha depilat

Recórrer a un home per fer bricolatge.

Recórrer a un home per obrir un pot.	L'expressió "Així no es comporta una senyoreta"
Uniformes amb faldilla per a elles i pantalons per a ells	L'expressió "I tu ja tens xicot?"
Lloar habilitats de nens i nenes es tendeix a fer servir models masculins	L'expressió als casaments "i tu per quan?"
Regalar coses diferents a nens i nenes	Els contes tradicionals sobre princeses i prínceps blaus
Fer alguna cosa com una dona és un insult	
L'expressió "no ploris com una nena"	
L'expressió "no siguis nena"	

1.2.4.- Les pel·lícules del següent llistat aborden diferents aspectes de la violència contra les dones. Si no les has vist, visiona-les, cerca el tràiler o llegeix la sinopsi. Després tria quina forma de violència i quin tractament fa del tema. Ho fa de manera crítica o forma part del "decorat"?

Com a tots els exercicis, és més important la reflexió i el debat que trobar respostes concretes.

Solucions a manera d'orientació:

Títol i autor/a de la pel·lícula	Tipus de violència que reflexa	Tractament (Crític/Masclista)
Te doy mis ojos, d'Iciar Bollaín	Violència de gènere domèstica	Crítica
Sólo mía, de Javier Balaguer	Violència de gènere domèstica	Crítica
Mai més, de Michael Apted	Violència de gènere domèstica	Crítica
La veritat de Soraya M., Cyrus Nowrasteh	Violència Violència de gènere d'Estat	Crítica
Dormint amb el seu enemic, de Joseph Ruben	Violació conjugal	Crítica
La teta asustada, de Claudia Llosa	Violacions sistemàtiques com accions de guerra	Crítica
En terra d'homes, de Niki Caro	Violència masclista en entorn laboral	Crítica
Madame Brouette, de Moussa Sene Absa	Violència de gènere	Crítica
Las elegidas, de David Pablos	Trata de persones	Crítica
Princesas, Fernando León de Aranoa	Prostitució	Crítica
Evelyn, d'Isabel de Ocampo	Trata de persones	Crítica

Pretty Woman, de Garry Marshall	Prostitució	Masclista
Cinquanta ombres de Grey	Dominació	Eròtica (òptica masclista)

2. Autobiografia de l'home invisible [el llibre gris]

2.1. Abans de llegir: el llibre gris

2.1.1.- Observa la coberta del llibre.

- Què creus que vol dir el títol del llibre? Què et suggereix? Són dos títols? Perquè?

Resposta oberta:

Només llegint-se la obra es pot esbrinar que el primer títol correspon al llibre que la protagonista es troba al carrer i el segon a com ella l'anomena per esmentar-lo.

- Estem davant d'un home o d'una dona? És jove, adult/a, gran?

Resposta oberta:

La il·lustració és ambigua però es pot interpretar com una dona, jove, sola, anònima

- Què està fent? quins sentiments t'evoca?

Resposta oberta:

Està amb els braços creuats, como si es sentís deseparada i sola.

- Quina impressió et dona? Què et transmet? Què et suggereix?

Resposta oberta:

Transmet una situació dramàtica, de patiment.

- Què pots avançar del contingut de la novel·la a partir de la portada?

Resposta oberta:

Una noia ha d'afrontar quelcom ella sola.

- Tenint en compte aquesta imatge, quin deu ser el subgènere d'aquesta obra? Explica per què.

Resposta oberta.

☐ Ciència ficció	☐ Novel·la Eròtica	☐ Misteri i Terror
☒ Novel·la Social	☐ Novel·la d'Adventures	☐ Novel·la Negra
☒ Novel·la Romàntica	☒ Drama	☒ Biogràfica
☒ Conte	☐ Novel·la Fantàstica	☒ Novel·la femenina

Resposta oberta

2.1.2.- Llegeix el text de la contracoberta del llibre.

- Segons el que acabes de llegir, qui serà el/la protagonista de la història?

Resposta oberta:

No es donen gaires detalls i es parla de diversos personatges, podria tractar-se d'una novel·la coral, algú que no pot abraçar, algú que abandona el llibre que ha escrit (un escriptor?), algú que troba el llibre i triga cinc anys en llegir-lo, tots ells amenaçats físicament i emocionalment pels seus respectius agressors.

- L'/La identifiqués amb el retrat de la coberta?

Resposta oberta:

Pot ser la lectora involuntària que troba el llibre.

- Creus que s'explicarà un fet inventat o real?

Resposta oberta:

El títol fa referència a una autobiografia, que sol ser un subgènere basat en fets reals, però el plantejament en base a una persona que perd la capacitat d'abraçar suggereix un conte, que sol ser un gènere de ficció.

- Has llegit algun llibre que parla d'un llibre?

Resposta oberta:

La llibreria encantada, de Christopher Morley

La vida cuando era nuestra, de Marian Izaguirre

La llibreria dels finals felïços, de Katarina Bivald

La librería, de Penelope Fitzgerald

Librerías, de Jorge Carrión

El club de lectura del final de la teva vida, de Will Schwalbe

---

84, Charing Cross Road, d'Helene Hanff

El club Dumas, d'Arturo Pérez-Reverte

La saga de El cementerio de los libros olvidados, de Carlos Ruiz Zafón

---

El vigilante en el campo de ségol, de J. D. Salinger

A fer punyetes!, de Llorenç Capdevila

El misteri de Quintaforca, de Xavier Fàbrega i Ramon Homs.

En Nasi perd la por, de Joaquim Carbó.

Dedica'm un poema encara que sigui teu, de Maria Carme Roca

Si una nit d'hivern un viatger, d'Italo Calvino

El baró rampant, d'Italo Calvino

La història interminable, de Michael Ende

El senyor Pip, de Lloyd Jones

L'Arca de Babel, de Màrius Serra

Sorra a les sabates, de Pep Molist

La guia fantàstica, de Joles Sennell

La gramàtica és una dolça cançó, d'Erik Orsenna

El Festival de les Paraules, de Jordi Sierra i Fabra

El diccionari de la Carola, de Carmen Gómez Ojea

Els set dobles, de Rafik Shami

Mecanoscrit de segon origen, de Manuel de Pedrolo

La biblioteca dels llibres buits, de Jordi Sierra i Fabra

La Formiga Piga va a la biblioteca, d'Emili Teixidor	Un llibre monstuós, de Jordi Sierra i Fabra
El segrest de la bibliotecària, de Margaret Mahy	Els nens del mar, de Jaume Escala
L'arbre de les històries, d'Eulàlia Canal	La dona de paper, de Rabih Alameddine
La senyora dels llibres, d' Heather Henson	Matilda, de Roald Dahl.
La bibliotecària d'Auschwitz, d'Antonio G. Iturbe	La lladre de llibres, de Markus Zusak
La Jette i els llibreters, de Peter Härtling	Una lectora poc corrent, d'Alan Bennet
La llibreria de les noves oportunitats, d'Anjali Banerjee	Un tresor per compartir, de Chris Conover.
	La minyona d'un infant orat, de Llorenç Riber

2.1.3.- Consulta a la solapa interior del llibre la informació sobre l'autor, Joan Balart Cerdán.

- Coneixes l'autor? Busca'l per internet.

Resposta oberta:

Joan Balart Cerdán és un autor novell desconegut perquè Autobiografia de l'home invisible [el llibre gris] és la seva primera obra publicada. Per tant, encara no té cap reconeixement literari.

Tot i així, se'l pot trobar a internet com a persona compromesa amb els drets civils en l'àmbit local de Sabadell, la seva ciutat. Actualment és fàcil localitzar-lo presentant el seu primer llibre i organitzant conferències contra la violència masclista.

Altres informacions que apareixen online sobre ell estan justificades pel següent currículum:

L'any 2001 va obrir l'estudi Utopia.G de disseny gràfic i publicitat.

L'any 2004 fou nomenat president de l'associació Grup d'Esplai La Masia de Sabadell.

L'any 2010 es va vincular a l'associació Sabadell Acull Infants Sahrauís.

L'any 2014 fou nomenat president de l'associació Front Cívic Som Majoria de Sabadell.

L'any 2015 va formar part de la candidatura Guanyem Sabadell que formà part del govern municipal durant la legislatura 2015-2019.

L'any 2016 fou nomenat president de l'Associació Sabadell per la República.

És besnét d'en Joan Balart i Fabrés, cusí de Joan Balart i Armengol, tinent d'alcalde de Sabadell i diputat al parlament de Catalunya per ERC l'any 1932.

- Perquè creus que ha escrit aquest llibre?

Resposta oberta:

Joan Balart Cerdán va estar educat en una família de valors igualitaris, compromesa socialment en el moviment veïnal, progressista i de fonaments republicans d'esquerres. Ell mateix participa activament des de l'adolescència en moviments polítics que es defineixen tradicionalment feministes. A principis de la dècada dels 80 va estar testimoni de l'apoderament de les seves companyes d'organització que van formar part d'un incipient moviment feminista, que tot just treia cap en finalitzar la dictadura, que havia de permetre prendre consciència dels seus drets, debatre com assolir-los, organitzar-se i guanyar protagonisme com a col·lectiu de dones. Des d'aleshores, Joan Balart ha estat sempre molt sensible, no només en ser respectuós amb les necessitats del moviment feminista i recolzar la lluita pels drets de les dones, sinó també, amb assumir i difondre una cultura feminista que permeti trencar amb els privilegis de gènere que ostenten els homes sobre les dones, no

a canvi dels beneficis d'una nova masculinitat, sinó per transformar la societat i eliminar les desigualtats de tota mena.

Les diverses respostes donaran peu a l'explicació, que s'anirà completant progressivament.

2.1.4.- Omple la fitxa bibliogràfica:

Solució:

Títol: Autobiografia de l'home invisible [el llibre gris].

Autor: Joan Balart Cerdán.

Editorial: Neopàtria.

Lloc d'edició: Alzira (València).

Data d'edició: 2016.

Pàgines: 164.

2.2. Mentre llegim: comprensió lectora

Comença a llegir la novel·la i, després de cada capítol, fes les activitats que et proposem.

2.2.1.- Ell (pàgina 9)

El primer capítol és el pròleg que introdueix el tema i ens ofereix unes pistes inicials des d'una òptica metaliterària:

- Com es diu el personatge principal?

Solució:

No diu el seu nom.

Orientació per al professorat:

El títol de la obra delata el caràcter autobiogràfic del llibre però està escrit en tercera persona i per tant marca una distància entre autor real i personatge-escriptor. Si el llibre que abandona el personatge és aquesta autobiografia, podria ser el mateix autor de la novel·la real, però no diu el seu nom.

Més endavant, quan entenem el joc metaliterari que ens proposa la obra i els lectors reals esbrinem que la novel·la que ha escrit el personatge-escriptor és la mateixa que tenim entre les mans, podem pensar que el personatge-escriptor és l'escriptor real del llibre, i per tant ja sabem com es diu. Això reforça el plantejament d'autobiografia de la obra, però en realitat forma part de tot el seguit de recursos utilitzats al llarg de la novel·la per que els lectors i lectores reals ens sentim identificats amb els personatges que de manera anònima van apareixent en el relat.

- On es desenvolupa l'acció i en quin temps?

Solució:

Tot i que no ho especifica, l'acció es desenvolupa entre un preterit imperfecte i un perifràstic de l'"aquí" i l'"ara" dels lectors. La única indicació que tenim sobre el lloc és un zoom satel·lital "en un barri d'un districte d'una ciutat d'una província de vés a saber quina comunitat històrica de quin cony de regne de merda". Les indicacions sobre el temps són

deliberadament contradictòries pel que es pot entendre que són irrelevantes: “Un matí –o una tarda– d’un dia d’una trista tardor –o d’una esperançadora primavera–”.

Orientació per al professorat:

No especificar ni el lloc ni el temps és un altre recurs perquè els lectors contemporanis puguin situar mentalment la història on els hi resulti més còmode per sentir-se identificats. És una manera de plantejar que la història es pot haver desenvolupat en qualsevol lloc del món i en qualsevol temps.

Malgrat tot, la resposta és un AQUI i ARA. La definició de comunitat històrica dins d’un regne, pot situar perfectament el relat a Catalunya i el comportament dels personatges també situa l’acció en el present, perquè podria resultar anacrònic en altres èpoques.

- Què preocupa a l’escriptor de la història?
-

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

Se sent impotent i desbordat. D’ençà que la seva filla va perdre la capacitat d’abraçar, se sent rebutjat socialment.

2.2.2.- Ella (pàgina 13)

- En aquest capítol se’ns presenta un nou personatge. Quina edat deu tenir? a què es dedica? Quin aspecte físic té?
-

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

No s’especifica però sembla jove. Pot tenir una edat entre la vintena i la trentena. Du la una cabellera rebel i uns pantalons texans. Torna en tren d’un lloc que no s’especifica. Té “massa coses al cap, massa problemes i poc temps”. Pot ser estudiant o treballadora. Sembla que té pocs ingressos perquè, quan sospita que l’han volgut furta al sortir del tren es queixa de que “el moneder continuava dins i buit, com sempre”.

- Creus que és important la descripció que es fa del personatge?
-

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

Tot i que no hi ha descripció explícita del personatge, els pocs detalls que més aviat s’insinuen són importants per causar una primera impressió del personatge.

- En aquestes poques línies, quina impressió t’ha causat?
-

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

Quan recull el llibre del terra esbrinem que li agraden els llibres i que els té un profund respecte, fins al punt de baixar a les vies per recollir-lo quan cau, encara que la prenguin per una boja i una irresponsable. És una persona decidida i resolutiva.

Hi ha alguna cosa li preocupa de fa temps, però no ho esmenta.

- Què té d'especial el llibre que troba?

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

Aparentment el llibre no té res d'especial: "La portada no era cap meravella, però no suportava veure els llibres a terra". Potser la què és especial és ella que el recull pel respecte que li té als llibres. Des d'aleshores, s'estableix un lligam invisible gairebé predestinat entre el llibre i ella, que malgrat que l'oblidi al tren, que caigui a les vies, i el torni a oblidar a mans d'una de les persones que l'han ajudat a pujar l'andana, el torna a recuperar.

2.2.3.- El llibre gris (pàgina 15)

En aquestes primeres pàgines t'has anat familiaritzant amb la forma en què l'autor explica la història.

- En quina persona estan narrats aquests primers capítols?

Solució:

- En primera persona   En segona persona   En tercera persona

- Quina mena de lectures li agraden a la protagonista? perquè?

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

Li agraden les "històries de veritat", encara que les trobi en col·leccions de novel·les romàntiques, d'aventures, de ciència-ficció o fantàstiques. Per "confirmar les evidències de la seva realitat".

- Com esculls les teves lectures?

Resposta oberta.

2.2.4.- 1 (pàgina 17)

- Què vol dir la última frase del capítol "va somriure i va decidir que aquell dia farien les paus. Se n'anava de casa"? Quin és el problema?

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

Viu en parella amb el seu marit o xicot. Pel què sembla, ell no col·labora en les tasques domèstiques, tot i tenir més temps que ella perquè està a l'atur. D'altra banda sembla que la relació de parella no va bé. El tarannà resolutiu d'ella fa versemblant que prengui la iniciativa i decideixi trencar la relació, però s'ho planteja de manera positiva, com a solució, no com un problema.

2.2.5.- L'autobiografia (pàgina 19)

- Creus que el narrador explicarà una història que va passar en el passat? Justifica la teva resposta amb algun fragment de la lectura.

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

El narrador explicarà una història del passat però que tindrà conseqüències en el futur: “La casa continuava sola després de dos anys, gairebé tan abandonada com aquell llibre sobre els cartrons”.

Els records d’algun drama familiar el turmenten: “A mitjanit no va poder evitar despertar-se plorant pronunciant el nom de la seva filla”.

2.2.6.- 3 (pàgina 21)

- Quins dos indicis comencen a introduir la problemàtica que viu la protagonista?

Solució.

El fragment “estava agafant el costum d’entretenir-se amb ell [el llibre] en finalitzar cada mudança” ens indica que ha hagut de canviar d’apartament més d’una vegada, en poc temps.

El fragment “sempre tenia un llibre o altre a la capçalera del llit, al costat del «mòbil del pànic»” ens senyala que està patint algun tipus d’agressió o assetjament.

Orientació per a la professorat:

Un mòbil “del pànic” fa esment a un dispositiu que alerta directament als serveis d’atenció a les víctimes de maltractament. Avui dia hi ha moltes App que fan aquesta funció sense deixar constància en el dispositiu per preservar la seguretat de la víctima.

- Parla d’una tercera mudança. Pots fer el càlcul de temps aproximat que fa que va separar-se de la seva parella? Cada quan s’ha hagut de mudar?

Solució.

Uns 3 o 4 mesos. No diu cada quan s’ha hagut de mudar, però 3 vegades en 3 o 4 mesos és alarmantment massa sovint.

2.2.7.- Les dues vides (pàgina 23)

- Justifica el següent paràgraf:

“A les fotos, ell no apareixia, però podia veure com el rastre corcat dels seus records es menjava la felicitat de la seva família. Va tancar de cop l’últim àlbum, abans no en quedés cap bocí.”

Resposta oberta:

Se sent culpable de haver fet infeliç a la seva família.

- Per què ell no surt a les fotografies? Què creus que significa? Quina relació té amb el títol del capítol? i de la novel·la?

Resposta oberta:

Està relacionat amb el títol de la novel·la. De forma al·legòrica el personatge-escriptor és l’home invisible. Durant tot el relat, no serà la única vegada que es jugarà amb el títol. Mentre la seva família era feliç ell cedia el protagonisme a la dona i a la nena. Però també delegava les emocions a elles i ell assumia les preocupacions que li han a amargat la vida. D’una banda hi ha els vestigis feliços de la vida passada, i d’una altra l’amargor dels records que li han arrabassat la família.

2.2.8.- 5 (pàgina 25)

- Perquè és evident que la protagonista fuig per alguna raó?

Resposta oberta:

És la cinquena vegada que canvia de domicili i ha adoptat mesures de control de l'entorn per la seva seguretat: vigila qui té al voltant, quins vehicles circulen, identifica matrícules per si la segueixen, evita la relació amb amics, eludeix topar-se més d'un cop amb estranys, i sobre tot, porta un ganivet per si s'ha de defensar. Al començament del capítol, el fet de col·locar el llibre al costat de "L'habitació tancada i altres contes de terror" ja resulta premonitori de la situació de terror que està vivint. La seva actitud és plenament conscient de la seva situació i no vol caure en la paranoia.

2.2.9.- El guionet (pàgina 27)

- Si no coneixes Jacques Brel, o simplement et ve de gust, pots escoltar la seva cançó "Ne me quitte pas" seguint l'enllaç de la videografia. Resulta interessant saber perquè la va escriure. Esbrina-ho cercant-ho per internet. Et resulta romàntic? respectuós? ofensiu? masclista?

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

És una oda a la humiliació masculina i masclista.

<http://www.elmundo.es/cultura/2014/03/24/53305fbbca474110348b4575.html>

- Justifica el següent paràgraf:

«No em deixis», li va dir ell fa dos anys. La porta simplement es va tancar rere seu. Ell va quedar tot sol a casa reprimint un rictus i una taquicàrdia. Dos anys després mirava el rellotge. Era hora de ser vulnerable, de ser flexible, de fer esclatar la fràgil bombolla on vivia.»

Resposta oberta.

El capítol, narrat per ell, ens dona a entendre que després de dos anys que la dona el deixés, decideix posar-se en contacte amb ella assumint la seva vulnerabilitat.

- Per què creus que el va deixar?

Resposta oberta.

Ens dona a entendre que la dona el va deixar perquè van "perdre el temps amb malentesos, estripant a crits i amargs silencis la felicitat".

- Per què creus que la truca dos anys després?

Resposta oberta.

Té intenció de fer alguna cosa per canviar, trencar amb la vida "avorrida i ridícula" que va fer què el deixés.

Orientació per al professorat.

El capítol pretén que els lectors creguem que el personatge-escriptor vol recuperar la dona, o pel contrari, vol enfrontar-se a ella, ja que s'està establint un paral·lelisme amb la història d'assetjament de la noia. Mes endavant esbrinarem que fa dos anys la seva dona el va "deixar" per altres raons molt diferents. La clau per fer una doble lectura del relat és que gran part de la vida de l'escriptor està escrit des de la culpabilitat. Per algun motiu el personatge-escriptor se sent responsable d'alguna tragèdia familiar.

2.2.10.- 7 (pàgina 29)

- La protagonista perquè evoca als amics i als pares després d'un any d'evitar al seu ex?

Resposta oberta.

Està tenint problemes per fer vida normal i el més raonable seria demanar ajuda a pares i amics, però no pot comptar amb ells. No la comprenen perquè per ells la víctima és l'ex.

- Com creus que es deu sentir la protagonista?

Resposta oberta.

Se sent sola, amb la única companyia dels seus llibres. Intenta ser positiva. Vol adaptar-se a la nova situació però ja dura un any. Està "vivint un veritable calvari".

- Per què no se'n desfà dels llibres sense més ni més?

Resposta oberta.

És l'únic què li queda. Els respecta massa per llençar-los. Com diu uns capítols anteriors els "necessitava per confirmar les evidències de la seva realitat".

- Llegeix el següent paràgraf. Per què inicialment se n'alegra i en veure-li la mirada ja no?

"De debò que s'alegrava per ell! Fins que un dia van coincidir amb la mirada de banda a banda del carrer. Aquella mirada no era per alegrar-se."

Resposta oberta.

El personatge d'ella és molt positiu. Vol veure sempre el cantó bo de les coses. Que la realitat sigui diferent a com ella espera és responsabilitat dels altres. Ella va acabar amb una relació per que volia solucionar un problema de convivència. No li desitjava res dolent al seu ex, però ell potser sí.

2.2.11.- Les ferides (pàgina 31)

Aquest és potser un dels capítols més difícils d'entendre, al menys a priori. Probablement et caldrà acabar de llegir tota la novel·la per esbrinar el significat del diàleg d'aquest matrimoni.

- Tot i així, sabem que la "seva estimada baldufa" el va deixar fa dos anys. Per què creus que ha acceptat de trobar-se amb ell?

Resposta oberta.

Encara no hi ha prou elements per respondre, només sabem que s'han trobat "al mateix lloc on es van conèixer fa uns trenta anys". Tots dos parlen de que s'estimaven en el passat, i ella li agraeix que li recordi:

Ell: Jo t'estimava.

Baldufa: Per això em va doldre. Jo també t'estimava.

Ell: Sempre estaré al teu costat per recordar-t'ho, ni que sigui a l'altra banda del telèfon.

Baldufa: Gràcies.

- Per què creus que li diu que vol vendre la casa si ella ja no hi viu?

Resposta oberta.

Possiblement perquè també havia estat casa seva i és una mostra de respecte. També deu voler la seva aprovació.

- Justifica el següent diàleg. De qui creus que parlen?

“–Faries bé de no sentir tant rancor amb el món.
–El món me la va treure. No entenc com pots viure sense rancor.
–Perquè aquell dia jo també vaig morir. Jo també la vaig perdre.
I a tu també.
–A mi? Jo no me'n vaig anar. Però estigues tranquil·la, no et retrec que ho fessis tu. Ja no.”

Resposta oberta.

Tot i que ell se sent culpable, també culpa al món i li té rancor. A ella no. En el passat va passar quelcom, possiblement van perdre d'alguna manera a la filla o a algú, però encara no s'ha expressat en el relat.

Orientacions per al professorat:

Tota aquesta ambigüitat dona peu a què cadascú interpreti el relat lliurement a partir de les seves pròpies experiències. Al menys fins el capítol “La Baldufa”.

- Per què l'home culpa al món de la pèrdua que tant li dol?

Resposta oberta.

Encara no hi ha prou elements, però pot tenir a veure amb prejudicis socials, un tipus determinat de cultura, una manera de pensar negativa implantada a la societat que li ha malmès la vida.

Orientacions per al professorat:

La finalitat de l'autor és anar introduint lentament als lectors en un univers dominat per una ideologia negativa per les persones, i especialment per les dones, sense esmentar-la encara. Ho fa indirectament, per no trobar-se amb el rebuig directe de lectors que no han pres consciència encara dels perjudicis d'aquesta manera de pensar.

2.2.12.- 9 (pàgina 34)

- Per què la exparella agrideix a la protagonista?

Resposta oberta.

Perquè es fes una idea de com “li cremaven les entranyes”. En realitat, amb aquest acte de sadisme demostra que no sap enfrontar els seus conflictes emocionals. D'una banda es fa la víctima, però recorre a l'agressió física per causar dolor i por en ella. El desencadenant és quan ella es nega a pujar a casa seva.

Orientacions per al professorat.

El rebuig a pujar dins la intimitat del seu domicili, li fa perdre el control a ell. Una possible lectura del seu desig és què penetrar al seu domicili li donaria control sobre ella i fins i tot segellar-ho amb sexe per fer-ho més perdurable. Una possible lectura del rebuig d'ella és que no vol donar falses esperances a algú que s'havia estimat, i a més, és conscient de les connotacions sexuals que pot tenir acceptar la proposta i es nega.

- Quin impacte suposa per la protagonista que algú a qui s'havia estimat li vulgui mal?

Resposta oberta.

D'una banda, probablement una gran decepció. D'una altra, representa un xoc posttraumàtic, i com a tal trigarà a superar-ho. Se sentirà estigmatitzada i tindrà la sensació que tot i ser ell l'agressor, qui acabarà sofrint la pena és ella.

2.2.13.- Els racons de casa (pàgina 36)

- Què representa pel pare l'accident a la banyera de la seva filla? perquè?

Resposta oberta.

Li farà arrossegar un sentiment de culpabilitat tota la vida. Se sent culpable perquè ell com a pare havia de protegir-la.

- Com entens la reacció orgullosa del pare quan dona el vist i plau al gendre?

Resposta oberta.

Forma part de l'imaginari patriarcal, cedir en certa manera la tutela de la filla a un altre home. Era ell qui la "protegia" i a partir del casament serà el gendre qui "ho haurà de fer".

- Explica què té de sorprenent que tregui les portes?

Resposta oberta.

Les portes representen una convenció social: les portes s'obren o es tanquen al món. Una porta tancada té un significat negatiu i una porta oberta el té positiu. Si no hi ha portes no hi ha normes. Les regles del joc es trenquen. És molt significatiu que les tregui perquè vol trencar amb el pes del passat. Està creant una expectativa per alguna cosa que passarà o farà.

2.2.14.- L'home invisible (pàgina 38)

- Per què la exparella li envia notes de "fantasies sexuals"? Perquè li horroritzen tant a la protagonista?

Resposta oberta.

Les notes suposen una invasió de la seva intimitat i una agressió a la seva llibertat, però sobre tot la horroritzen perquè li fa reviure l'agressió amb l'encenedor i que li va fer témer per la seva integritat.

Amb la primera nota l'ex amenaça la protagonista amb marcar-li al front les lletres P, U, T, A.

- Una amenaça és un delictes? què en penses?

Resposta oberta.

Una amenaça està tipificada pel codi penal de delictes o falta, segons el cas. El delictes pot ser lleu o greu. En el cas de les que pateix la protagonista, la existència d'una agressió física anterior dona credibilitat a que les amenaces es puguin complir si la llei no ho impedeix.

- Les amenaces solen anar acompanyades d'un abús. Quin dret té l'ex sobre la protagonista? i abans de la separació de la parella?

Debat obert orientat pel professorat.

Enviar notes no desitjades a algú de forma reiterada és considerat penalment com un delictes d'assetjament que és un atemptat contra la llibertat i la intimitat de la víctima. L'ex no té cap dret sobre la protagonista. I abans de la separació tampoc perquè ningú té cap dret sobre la llibertat de cap persona.

- És ètic marcar algú? Posa exemples que coneguis de gent que ha estat marcada a la història i els motius.

Debat obert orientat pel professorat.

No només no és ètic si no que és un atemptat a la dignitat i la llibertat a la pròpia imatge de la víctima. Històricament s'ha marcat algú com a càstig o per evidenciar que és propietat d'algú altre. S'ha fet amb els condemnats a tortures, amb els esclaus i amb les dones acusades d'adulteri que, per cert, fins 1978 era considerat delictes a Espanya. S'ha marcat als pirates i a les víctimes dels camps de concentració i extermini nazis. Però hi ha altres maneres de marcar més subtils i socialment admeses. Els anells de nuvis marquen la seva exclusivitat en el matrimoni i encara avui no sempre per consentiment mutu. Moltes parelles es tatuen símbols que representen a la parella per establir un "lligam" perpetu. De vegades es de mutu acord i d'altres és conseqüència de la pressió social i quedar bé amb els amics. La pornografia, que en general està dirigida als homes, també ha posat de moda l'esquitxada premeditada de semen sobre el cos de la parella i no sempre és de mutu acord.

- Digues sinònims de la paraula "puta". Creus que a la nota s'utilitza com un insult? perquè?

Solució:

Meuca, prostituta, meretriu, marcolfa, mala dona, dona pública, de cadira, de la vida, de la mala vida, del món.

Clarament és un insult, perquè la vol estigmatitzar amb una marca al front perquè tothom ho vegi.

- La immensa majoria de les persones, fonamentalment dones, que exerceixen la prostitució ho fan per sobreviure o obligades, víctimes de la tràfic de persones. Utilitzes habitualment aquesta paraula com a insult? és normal? és just? és ètic?

Resposta oberta:

- Fes una llista amb els insults sexistes més habituals que coneixes. Reflexiona sobre quants van dirigits a les noies. Fes-ho també amb els que van dirigits als nois comparant-los amb noies.

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

Insults a noies

Putà

Què bona està!

Cony!

Mal follada

Bandarra

Escalfabraguetes

Bleda

Figa tova

Insults a nois

Fill de puta

Malparit

Collons!

Cornut

Marieta

Nena

Ves a prendre pel cul

Afemellat

Mitja tita

Tita freda

Ploramiques

- Perquè la protagonista creu que els amics poden interpretar les amenaces del seu ex com proposicions romàntiques de contingut sexual?

Solució orientada al professorat:

Les convencions socials donen crèdit als desitjos relacionats amb afers amorosos tant d'homes com de dones. L'amor romàntic ha inculcat a l'imaginari col·lectiu expressions com l'"amor ho pot tot", "si l'amor és verdader és per sempre", "si fa mal és amor", i altres mites que no donen peu a raonar. Qui rebutja declaracions d'amor és mal vista, censurada socialment i repudiada, sobretot si és dona, i més si es fa dins la institució del matrimoni.

- Explica què és un delictes d'odi?

Solució orientada al professorat:

Un delictes d'odi és la manifestació implícita o explícita de la inferioritat d'alguns col·lectius respecte del propi. És defineix a l'altre com a inferior pel què és.

2.2.15.- La petita llibreria (pàgina 40)

- Quines són les condicions de vida de la protagonista?

Resposta oberta:

Viu en precari en un "pis gairebé nu de detalls, amb els mobles austerament essencials" i unes poques cadires. Com la llibreria, és possible que altres mobles també els hagi recuperat del carrer.

2.2.16.- El llop (pàgina 43)

Quan els pares acomiaden al gendre i a la filla, el pare vol abraçar a la filla, però la filla horroritzada ho impedeix.

- És normal? Per quin motiu creus que es nega? Perquè el marit reacciona amb naturalitat, com si no hagués passat res?

Resposta oberta:

No és normal. Però els pares miren de viure-ho amb naturalitat, com si fos un canvi d'hàbits. Tot fa pensar que el canvi d'actitud de la filla té a veure amb la nova vida conjugal. Durant els dos primers anys de matrimoni, les visites als pares són poques i ella gairebé no parla. Qui es comporta amb total normalitat és el gendre i això ho fa encara més estrany. Per això, en comptes de aprofundir en les causes, donen per fet que la filla ha perdut la capacitat d'abraçar.

2.2.17.- 13 (pàgina 46)

Llegeix molt atentament aquest breu capítol i localitza al menys 5 frases o situacions que parlin de respecte:

Possibles solucions:

Situació: la conversa es dona en tot moment en igualtat de condicions, respectant-se mútuament.

Frase: "No sabien gaire l'un de l'altre. Cadascú respectava la intimitat de l'altre."

Frase: "Vas arrencar les seves dedicatòries, oi? Ho vas fer amb molt de respecte, gairebé no es nota."

Frase: "No tinc per què perdre el respecte a qui he deixat d'estimar."

Frase: "Aquelles dedicatòries tallades amb cura era qüestió de respecte, però respecte als llibres."

Frase: "L'estudiant va deixar amb extrema delicadesa el llibre a la tauleta."

Situació: Malgrat sentir-se atret per ella, respecta que ella només vulgui mantenir una amistat amb ell.

- Què vol dir sexisme?

Solució:

El sexisme es l'actitud conscient que adopta un home al pensar que es superior al sexe femení. És un comportament individual o col·lectiu que menysprea un sexe en virtut de la seva biologia, perpètua la dominació dels homes i la subordinació de les dones.

- Què és la galanteria?

Resposta oberta:

És considerada tradicionalment un acte de cavallerositat i cortesia de l'home cap a la dona. Consisteix en una atenció amable, educada i gentil. També pot consistir en dedicar floretes i afalagaments i compliments a les dones. Avui dia la galanteria és més aviat un gest educat,

tant d'homes com de dones, però encara predominantment masculí, basat en la concessió d'una comoditat per mantenir la bona convivència fins i tot amb gent desconeguda. Tot i així, la galanteria aixeca de vegades, sobretot entre gent jove, sospites de ser un gest de masclisme subtil o sexisme benèvol per obtenir el favor de les dones afalagades. Quan una dona es topa amb la galanteria d'un home, la manera que té d'esbrinar si és una actitud educada o bé masclista és rebutjar amb amabilitat la concessió i oferir-li ella. Si l'accepta sense més problemes és que possiblement només volia ser amable.

- Justifica el següent fragment:

“Ell creia que era fins i tot qüestió de justícia, i calia ser just davant d'una dona atractiva com aquella.”

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

Una persona atractiva és un fet subjectiu que respon a uns cànons de bellesa lligats a les convencions d'una societat determinada, històricament variables. La justícia, encara que també està subjecte a una societat i temps determinats, es un principi comú objectiu. Creure que ser galant o atent amb una dona atractiva és qüestió de justícia, implica donar per fet que la bellesa és objectiva i resulta discriminatori per les persones menys atractives, que de manera injusta, segons el criteri galant, no es mereixen la mateixa justícia.

- Què vol dir tirar la canya?

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

Consisteix en fer insinuacions per seduir o atreure l'interès d'algú.

- Justifica el següent fragment:

“-Vols que sigui un noi com cal? Puc ser encantador quan no em porto bé!”

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

L'encant dels “nois dolents” forma part de les convencions dels jocs de seducció. Ella, després de fer-li un petó, li demana que sigui un noi com cal, per què vol mantenir una amistat sense la pressió del vincle que estableix el sexe. En aquest fragment ell li proposa el contrari. Només ho intenta. Un moment després ell respecta no anar més enllà.

- Què és una escalfabraguetes?

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

La Gran Enciclopèdia Catalana ho defineix com “Dona que es complau a provocar, excitar, els homes sense consentir, després, a satisfer-ne els desigs”. És una figura rebutjada socialment, i desitjada per l'imaginari masculí que la veu com un repte i alhora com una puta.

- Llegeix el següent fragment i explica què et sembla la situació i què hauries fet tu en lloc d'ella, i en lloc d'ell?

“Ell la va abraçar amistosament i ella el va correspondre, es van fer un petó a la galta i es van acomiadar a porta d'escala.”

Resposta oberta:

2.2.18.- La ceguera (pàgina 49)

- Justifica el títol del capítol.

Resposta oberta:

No se n'adonen de la causa que fa que la filla "hagi perdut la capacitat d'abraçar".

- Per qui té "el cor en flames d'ençà de la seva mort"?

Resposta oberta:

Encara no queda clar qui ha mort. Donat que en capítols previs després de dos anys torna a parlar amb la seva dona, tot apunta a que tingui "el cor en flames" per la mort de la seva filla.

- Quina nova expectativa et genera el final del capítol?

Resposta oberta:

Sembla que vol fer alguna cosa amb els diners de la venda de la casa.

2.2.19.- 15 (pàgina 51)

- En què consistien les fantasies sexuals de l'ex de la protagonista? Les trobes normals?

Resposta oberta:

"Ejacular sobre la seva cara sense preguntar-li si l'importava." "Presumir amb fatxenderia masculista i psicòpata que el tornaria a estimar a força de claus encara que l'hagués de violar".

2.2.20.- La nena que no podia abraçar (pàgina 56)

- Hores d'ara hem pogut comprovar que la novel·la està estructurada en dues trames. Qui les protagonitza? Què tenen a veure? Quin és l'element que les relaciona?

Resposta oberta:

Hi ha la trama de l'escriptor i la de la lectora involuntària. Estan relacionades pel llibre que explica la història de la filla que no podia abraçar.

Probablement aquest és un dels capítols més emotius i delicats de la novel·la. També és dels més tràgics.

- El trobes morbós?

Resposta oberta:

No, defuig els aspectes estèticament desagradables i la òptica és gairebé d'observador extern.

- Fes inventari dels personatges que han anat apareixent fins ara a la novel·la.

Solució:

ELL, el PARE (l'escriptor del llibre gris)

La FILLA que no podia abraçar, la nena (la filla de l'escriptor)

ELLA (la lectora del llibre gris)

El LLIBRE GRIS

El XICOT, el marit, l'ex (de la lectora), el gandul, el monstre

La DONA, la baldufa (de l'escriptor)

El VEÍ, l'estudiant, el filòleg, l'amic (de la lectora)

2.2.21.- 17 (pàgina 59)

- Llegeix el següent paràgraf altre cop:

“Quan el veia, els pulmons se li omplien amb una inspiració involuntària fins que li feia bullir el pit uns instants, com una ximpleta, sense poder articular cap paraula, fins que l'alliberava un sospir ofegat que intentava amagar inútilment, perquè, inevitablement, recordava la seva pell dolça, el batec del seu cor i sobretot, la seva abraçada delicada i franca.”

- Creus que està enamorada de l'estudiant?

Resposta oberta:

És una barreja d'enamorament, desig sexual i necessitat de companyia.

- Per què creus que en els seus malsons “l'estudiant era o es transformava en el seu ex”? Y per què creus que els agressors dels que “es deslliurava furiosament a mossegades i punyalades, fent-los caure inerts” es convertien en l'estudiant?

Resposta oberta:

Té por que en el fons l'estudiant es sigui com el seu ex. Ella un dia es va enamorar del seu ex i va ser testimoni de la seva degradació fins al punt d'agredir-la i assetjar-la. D'una banda aprecia a l'estudiant, d'una altra no hi confia plenament.

- Contínuament dubte si és obsessiva. I tu, penses que ho és?

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

Encara pateix el xoc posttraumàtic de l'assetjament.

- Llegeix el següent fragment. Què en penses d'allò que ella espera d'una parella?

“Sabia que només podria confiar amb qui tingués la paraula justa, la mirada franca i el silenci precís en quan s'adonés que ella estava bé o era infeliç. Aleshores, aquella persona seria més que un gran amic i un company, i només llavors podria plantejar-se tornar a viure en parella.”

Debat obert. Orientació per al professorat:

Si en surten, cal identificar en el debat l'aparició de tòpics sobre l'amor romàntic i contrastar-los amb el planteig del fragment.

-
- Ella, en veure les dues examigues, s'enfronta després de dos anys de no rebre cap ajut. Què hauries fet tu?

Resposta oberta:

- Què vol dir la noia morena amb la següent afirmació? Estàs d'acord?

“Ja m'agradaria que el meu xicot em dediqués tots aquells versos i promeses per enamorar-me de nou!”

Resposta oberta. Orientacions per al professorat:

Corroborar les sospites de la protagonista de que les amenaces es podrien interpretar entre els amics com declaracions d'amor. La noia morena sembla sentir certa enveja perquè les notes no van dirigides a ella i no és l'objecte del desig. És una noia masclista i plenament immersa en l'amor romàntic.

2.2.22.- La baldufa (pàgina 65)

- Agafa revistes, una cartolina, tisores i cola i fes el teu propi collage amb les joguines, la roba, els instruments de música i altres coses que t'agradaven a la teva infantesa. Després enganxa paisatges de llocs on viatjar, el cotxe que voldries conduir i el teu *look* preferit. Agafa una imatge teva i retallat la galta esquerra fins al mentó, talla del nas a un llavi, d'una cella fins al pòmul dret, de la galta dreta fins al coll i enganxa-ho al centre del collage sense que encaixin del tot els fragments del teu rostre. Explica què et suggereix. Demana-ho també a les teves amistats i familiars.

Activitat oberta:

- Explica què ha passat en aquest capítol.

Solució:

Finalment esbrinem que la persona que ha mort és la seva dona. Quan en capítols anteriors diu que fa dos anys que el va deixar es refereix a la seva mort.

Orientacions per al professorat:

Ara es planteja un dubte: com és que dos anys després de la seva mort tornen a parlar?

2.2.23.- 19 (pàgina 67)

“L'ordre d'allunyament havia finalitzat aquella mateixa setmana” però ella se segueix sentint assetjada.

- És una exagerada?

Resposta oberta:

- Cal més protecció legal a la víctima?

Resposta oberta:

De fet és el què denuncia la novel·la, la desprotecció de les víctimes i la poca cobertura legal que, malgrat haver legislació específica contra la violència contra les dones és encara insuficient.

Quan ella fa una visita a l'estudiant s'entristeix en saber que no està sol però accepta entrar i fer nous amics, inclosa la xicoteta de l'estudiant. En una situació com aquesta, quines de les següents reaccions hauries esperat com a "més normals":

Resposta oberta:

☐ gelosia	☐ atac de riure	☐ discussió
☐ alegria	☐ decepció	
☐ ràbia	☐ baralla	

2.2.24.- L'hipermercat (pàgina 71)

- Reflexiona sobre els anuncis de l'hipermercat (tant d'homes com de dones): Què representen? Què vol dir cosificació de la dona?

Resposta oberta:

Els anuncis impresos, televisius i d'altres tipus en que s'exhibeix a la dona com un objecte d'atracció sexual al costat d'eines, cigars, licors, tractors, automòbils, desodorants i un llarg etcètera de productes que les empreses volen vendre, converteixen les dones en una cosa, un producte més, generalment a disposició dels homes. Cosificar la dona significa fer ús d'ella o de la seva imatge per a finalitats que no la dignifiquen ni com a dona ni com a ser humà.

- Per què intervenen els amics? Hi ha altres exemples de solidaritat en altres capítols? Són homes o dones qui s'ofereixen?

Resposta oberta:

Els amics intervenen, probablement perquè la conversa amb les dues amigues, la morena i la rossa, davant de casa seva, va remoure alguna consciència i quan es van assabentar que l'ex, un cop en llibertat, la tornava a seguir, es van almar i la van voler alertar.

Fins aleshores no hi ha hagut mostres de solidaritat per part de ningú.

Són principalment les noies les que s'ofereixen, tot i que els seus amics estan disposats al que sigui necessari.

- Quin impacte té en els amics i amigues el comportament de l'ex? i el de la protagonista?

Resposta oberta:

És un moment vergonyós i molt decebedor.

Per ella és un moment determinant on es juga la seva integritat. Tots els dubtes sobre si exagerava s'esvaeixen quan l'ex la torna a agredir.

- El desenllaç del capítol és versemblant? i realista?

Resposta oberta:

És versemblant per què sembla veritat però no és realista. Lamentablement, els casos d'agressions de violència masculina, són viscuts la majoria de les vegades per les víctimes en total desemparament, més o menys com la dona i la filla del personatge-escriptor.

- Moltes vegades els feminicidis es perpetren al carrer i a plena llum del dia. Però gairebé mai intervé ningú, ja sigui pels riscos o per la manca d'oportunitat.

Posant per davant que el responsable del crim és l'agressor i que ningú t'ha de qüestionar, tu què faries?

Resposta oberta:

- Independentment del resultat de la trobada entre la protagonista i l'ex, creus que ella fa bé enfrontant-se? quines opcions li queden?

Resposta oberta. Orientacions per al professorat:

L'enfrontament és una escena molt literària i esqueien pel moment narratiu. Li queden altres opcions però són poc pertinents per l'acció ja que no ajuden a avançar la història.

2.2.25.- Cafè i torrades (pàgina 83)

- La frase "Des que ella se'n va anar, la rutina diària havia deixat de tenir sentit" a qui es pot referir?

Resposta oberta:

Es pot referir a la seva dona, que ara ja sabem que ha mort assassinada pel seu gendre. Però aplicant el mateix joc anterior també es pot referir a la filla, que després de l'agressió ha tornat a viure amb ell per recolzar-se mútuament, però en canvi la història la explica dos anys després quan ja viu sol altre cop.

- Què creus que significa la frase "Ell era el pare, ell la protegiria. I dia rere dia repetia la mateixa rutina, sense canvis, perpetuant el dol."?

Resposta oberta:

És el paper del patriarca, el cap de família, el pare protector que malgrat tot perpetua el dol i no guareix les ferides.

- Al final del capítol l'autor ens enfronta per primer cop al rostre mutilat de "la noia que no podia abraçar". Et sembla morbós? Justifica perquè l'autor creu necessari mostrar les cicatrius de la víctima.

Resposta oberta:

En aquest cas, detallar les cicatrius no satisfà l'atracció per allò desagradable, si no per denunciar la monstruositat de l'agressió que li va infligir el seu marit.

- Perquè malgrat les cicatrius el pare troba que el somriure de la filla era "el somriure més bonic que havia vist mai."?

Resposta oberta:

Perquè no es deixa dur pels prejudicis i la veu a ella, no a l'horror de la seva tragèdia.

- Amb qui confon a la filla?

Solució:

La confon amb la seva dona.

2.2.26.- Xoc (pàgina 86)

- Perquè la protagonista se sent vulnerable durant els dos anys de presó de la exparella?

Resposta oberta:

Per la incertesa de què passarà quan surti de la presó.

2.2.27.- Esmorzar per a dos (pàgina 88)

- Per què creieu que és important la olor del cafè i torrades tant pel pare com per la filla?

Resposta oberta:

Perquè és una olor familiar, domèstica, que probablement relacionen amb el record de la mare.

- Quin personatge apareix de nou en aquest capítol i per què?

Resposta oberta:

Torna a aparèixer la dona, com si fos un fantasma, un àngel, un somni o un record molt intens. En tot cas ell l'accepta amb naturalitat i felicitat.

2.2.28.- 23 (pàgina 91)

- Perquè creus que fa un collage?

Resposta oberta:

Intenta identificar els seus anhels, emulant el collage que va fer el personatge-escriptor per la seva filla.

- Justifica la frase "Tenia una història que continuar".

Resposta oberta:

És una frase clarament metaliterària que es dona en un punt de perillós estancament del relat ja que tot pot quedar en suspens fins que surti de la presó el seu ex.

- Què vol dir l'autor amb la següent frase "La història va trucar un dia al timbre de la porta"?

Resposta oberta:

És una altre frase metaliterària que obra un nou cicle dins de la narració.

- Resulta una mica confús identificar el personatge que la visita. Perquè? Qui és?

Resposta oberta. Orientacions per al professorat:

La noia tenyida de ros és la noia morena amb la que va discutir davant de casa. El personatge és una mica confús deliberadament per motius que es resolen en capítols posteriors i que tenen a veure amb el seu canvi de *look*.

- Perquè la protagonista riu sota el nas quan la "rossa tenyida" diu que té molts llibres?

Resposta oberta:

Precisament per que no té gaires llibres i en canvi a la visitant li semblen molts. És una manera de mostrar-la com una persona superficial.

- Justifica la pregunta que li fa “No tens corrents d’aire sense portes?”

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

La noia rossa tenyida parla amb prejudicis sobre l’absència de portes. L’absència de portes simbolitza el trencament de les regles del joc, i ella que està plenament immersa en el joc no veu bé que no hi hagin portes.

- La “rossa tenyida” li pregunta quan va saber que ella i el seu ex mantenien relacions sexuals. Però per què creus que l’ha vingut a veure realment?

Resposta oberta.

- La “rossa tenyida” no entén la reacció del seu xicot. Què esperava d’ell?

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

La resposta què espera és la lògica de l’amor romàntic: atacs de gelosia, intentar perpetuar la relació, demostrar que la estima encara que sigui obligant-la a quedar-se amb ell, etc.

- El diàleg entre elles dues és un duel de malentesos. Des de que ha entrat la visita, res és com s’esperaria que fos: l’antiga amiga morena es presenta a casa seva tenyida de ros, li fa preguntes que no entén i respon coses que l’altre no compren. De què estan parlant i perquè pensen tan diferent?

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

La noia rossa tenyida basa el seu discurs en els mites de l’amor romàntic. La protagonista basa el seu discurs en viure lliurement, amb independència.

- Justifica la frase ”Aquella visita era ben bé com si ell hagués estat allà”.

Resposta oberta.

2.2.29.- Els dimonis (pàgina 97)

- Justifica la frase “Ell volia viure així, però ella no”.

Resposta oberta.

El vol perpetuar viure amb la il·lusió de tornar a estar junts, però ella no, perquè precisament segurament és una il·lusió, no és real.

- Si la dona ha estat assassinada pel seu gendre, que creus que està passant. És un fantasma, una farsant, un somni, un trastorn mental d’ell?

Resposta oberta.

De moment pot ser qualsevol d’aquestes opcions. Més endavant ho esbrinarem sense problemes i de manera clara.

- Justifica el següent fragment:

“El pare va insistir que la filla tornés a viure amb ell. Tots tres junts altre cop!, va pensar. Però ella s’hi va negar. Va proposar-li de fer-li companyia, li va aconsellar que no despengés el telèfon, fins i tot que el desconnectés, que no sortís, que ell s’encarregaria de tot, que ell la cuidaria...

–Prou, pare!

Que recordés, va ser el primer cop que la seva filla li alçava la veu i el feia callar.

–Hi ha altres maneres de resoldre això. Demà et diré que farem. Vés tranquil.

Descansa.”

Resposta oberta.

El fragment representa el trencament de la filla amb el paternalisme i la perpetuació del victimisme. La filla també empen una actitud resolutiva igual que la protagonista.

2.2.30.- 25 (pàgina 101)

L’estudiant i la protagonista celebren dos anys que fa que es coneixen.

- Ho trobes romàntic?

Resposta oberta. Orientació per al professorat.

Arribats en aquest punt, l’alumnat ja ha d’estar predisposat a qüestionar-se què és el romanticisme.

- Quina relació tenen ells dos?

Resposta oberta.

Relació d’amistat i profund respecte.

- Quin significat li dones a la dedicatòria del llibre?

Resposta oberta. Orientació per al professorat.

La dedicatòria és una advertència perquè el lector o lectora no prengui mal, perquè un llibre és un arma poderosa i pot canviar el món, perquè canvia la vida de qui el llegeix i pot ser dolorós esbrinar realitats que abans de la seva lectura no coneixia. Però també és necessari.

2.2.31.- Les dues ànimes (pàgina 107)

- Com interpretes la conversa del pare amb el presoner? Venjança, justícia, impotència...?

Resposta oberta. Orientació per al professorat.

La pena de privacitat de llibertat aplicada contra el seu gendre li sembla insuficient i poc proporcionada al greuge que ha comès. Va assassinar la seva estimada Baldufa i va mutilar sàdicament la seva filla, i ell mateix té esquarterada la seva ànima. Vol venjança.

2.2.32.- 26, 27, 28 i 29 (pàgina 112)

- Hores d'ara ja hem esbrinat que la numeració dels títols dels capítols no es correspon amb la seva ordenació. Què signifiquen?

Solució:

Correspon a les vegades que la protagonista torna el llibre a la estanteria, tal com s'indica al final del tercer capítol "El llibre gris".

- En aquest capítol a la protagonista li entren molts dubtes, fins al punt de renegar del llibre gris, que en certa manera li ha fet de guia. Perquè?

Debat obert. Orientació per al professorat:

L'assetjament i en concret la violència masclista causa a la víctima trastorns emocionals profunds que la protagonista ha pogut superar fins ara de manera excepcional.

Però en moments de depressió provocats per la por, l'estrès, la commoció psíquica aguda, l'ansietat i la desorientació es poden manifestar sentiments contradictoris per la desesperança, respostes emocionals molt limitades, alts nivells d'autocrítica i baixa autoestima. La incertesa que provoca la situació de precarietat, els dubtes i les indecisions per bloqueig emocional fan que la mateixa protagonista se senti culpable de la situació.

- La visita de la seva amiga rossa li retorna part de la confiança i seguretat que havia perdut durant el capítol. Perquè?

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

L'arribada oportuna de l'amiga rossa la treu de l'aïllament de la depressió. A més, la noia no la qüestiona i deixa ben clar que la violència del seu ex no és responsabilitat d'ella, cosa que d'altra banda la protagonista s'ha estat repetint durant els últims anys fins ara per no perdre la raó. El fet de què algú altre li confirmi i que a més assumeixi part de la responsabilitat per haver estat testimoni de la degradació de l'ex i no haver fet res per impedir-ho l'ajuda a vèncer la por i la culpa.

- L'amiga rossa confessa a la protagonista la relació que l'amiga morena mantenia amb el seu ex abans fins i tot que ella trenqués la relació. Creus que aquesta infidelitat és motiu de gelosia? Quina actitud té la protagonista?

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

La fidelitat està molt ben valorada socialment, perquè permet establir relacions estables de confiança. Però des de l'òptica de l'amor romàntic s'ha generat una expectativa d'exclusivitat com si no es pogués estimar a més d'una persona alhora. Quan la fidelitat es trenca és normal que apareguin sentiments relacionats amb la pèrdua de l'estabilitat i fins i tot de la correspondència de l'estima recíproca. Per defensar el mite de l'exclusivitat, altre cop des del punt de vista de l'amor romàntic, apareix la gelosia, per reclamar la propietat de l'amor que "li correspon" en exclusivitat a la "persona ofesa". Per tant es fomenta el sentiment de propietat que pot arribar a ser obsessiu i malaltís. No és el cas de la protagonista que, per exemple, tot i estimar-se al seu amic estudiant no manté cap sentiment de propietat ni exclusivitat del seu amor i malgrat sentir-se trista ho assumeix amb seny. Per això la seva resposta en relació a la infidelitat del seu ex que ha estat apunt d'assassinar-la fins i tot és més aviat irònica.

- L'amiga morena justifica els blaus que l'amant li deixava pel cos com a proves d'amor. Estàs d'acord? És justificable? Què et provoca?

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

Qualsevol tipus d'agressió no és justificable perquè s'ha infligit per fer mal i és contrari als drets de l'altre persona i a la seva dignitat. A més només beneficia el sentiment de propietat i de poder de l'agressor sobre la víctima perquè reforça la idea que té dret a fer-ho. El debat ha de ser altament respectuós amb els temps i els processos de presa de consciència dels alumnes en abordar aquesta temàtica i sobre tot no jutjar a les víctimes d'agressions, si és que se'n detecten, perquè els responsables són els agressors. Cal tenir en compte que els mites de l'amor romàntic estan àmpliament acceptats, sobre tot entre la joventut. Preguntes com aquesta serveixen perquè les contradiccions que apareixen a l'hora de justificar aquestes situacions ajuden a reflexionar i qüestionar-se si la realitat de cadascú pot ser superada per una realitat més respectuosa i igualitària.

- Quines afirmacions següents sobre l'amor comparteixes?
  - La meua parella és la meua mitja taronja perquè, d'alguna manera, estàvem predestinats a estar junts.
  - L'amor només es pot sentir per una sola persona al mateix temps.
  - L'amor condueix al matrimoni i a la convivència conjugal, i és la seva base.
  - L'amor ho pot tot i, si hi ha vertader amor, els obstacles no han d'influir sobre la parella.
  - L'amor passional dels primers mesos de relació amorosa, si és amor verdader, ha de perdurar per sempre.
  - L'amor comporta que sempre siguis fidel a la teua parella.
  - Els sentiments d'amor són lliures i no els influeixen ni valors socials, biològics o culturals aliens a la nostra voluntat.
  - Si desapareix la passió, és que s'ha acabat l'amor.
  - Tenir parella és una necessitat natural i universal en totes les èpoques i cultures.
  - La gelosia és l'indicador de l'amor vertader.

Debat obert. Solució orientativa pel professor:

Totes les afirmacions anteriors són tòpics associats a l'amor romàntic que els interioritzem quasi de forma inconscient perquè, en general són admesos socialment, per la qual cosa influeixen en les nostres creences i els nostres actes en l'àmbit de les relacions afectives. Insistim en què, més que donar una resposta encertada que critiqui tots i cadascun d'aquests tòpics, és més important obrir un debat que apropi posicions i faciliti, si més no, el qüestionament de les posicions pròpies i la reflexió de les alienes.

Cal tenir en compte que aquests tòpics serveixen a la majoria de la gent per jutjar què es acceptable i normal en les relacions de parella i què és previsible o desitjable, condicionant absolutament la manera de relacionar-se afectivament.

Tanmateix aquests tòpics ens generen unes expectatives irrealment i inabastables i ens inculquen un prototipus de relació inexistent. Però fins i tot, quan es dona el fracàs de qualsevol d'aquests tòpics, ells mateixos es donen resposta:

Si hi ha infidelitat ha d'haver gelosia com a resposta, per defensar amb passió la perdurabilitat de la relació, que és predestinada i com que, en definitiva, no es pot lluitar contra els sentiments, s'ha d'esperar que l'amor ho superi tot, fins que la mort ens separi. I en el cas tràgic de moltes víctimes de violència de gènere, així és.

Per això moltes de les històries d'amor que ens porta la literatura i el cinema hi ha un gust per les desgràcies, els amors impossibles i una idealització de l'amor i de la persona estimada. D'aquesta manera, l'amor basat en el respecte per la individualitat de l'altre, en el coneixement i l'acceptació real d'aquest, en l'enriquiment mutu i la capacitat de resoldre conjuntament els problemes es considera socialment poc novel·lesc. L'amor "feliç" de la tranquil·litat quotidiana i l'afecte sostingut no té història i, en ser invisible, no es tan desitjable com "la parella tempestuosa".

Cap al final del capítol la protagonista s'ha quedat sola i reprèn la lectura del "llibre gris".

- De les vegades que l'ha agafat durant tota la novel·la, pots dir quantes fa fins ara?

Solució:

---

29 vegades

- Quan arriba al paràgraf "...fins que li comencessin de nou a tremolar les mans i hagués de tornar a deixar el llibre al faristol", perquè s'estremeix?

Solució:

Aquesta és la vegada més explícita en què lectores i lectors poden adonar-se'n que el llibre que llegeix la protagonista és el mateix que tenen a les mans.

2.2.33.- La dona visible (pàgina 122)

Al començament de la lectura d'aquest capítol es recull la intervenció de "la noia que no podia abraçar" en un programa de televisió on denuncia l'opinió que sosté que "la violència és censurable però si es dona a casa és menys greu". Què significa aquesta frase? La comparteixes? La pots rebatre?

Debat obert. Solució orientativa pel professor:

Hom manifesta i comparteix en públic que tota violència és censurable sense excepció. Però en l'àmbit privat, quan hom és testimoni de violència a casa dels veïns, a casa d'un familiar o d'alguna amista, en general no s'intervé per por a provocar desavinences i, potser per justificar aquesta inacció, es manté que no ens incumbeix i s'acaba per restar importància de manera més o menys inconscient, utilitzant com a excusa que tothom té més o menys problemes de convivència amb la seva parella, sense voler admetre que així s'alimenta una creença bàsica de la cultura patriarcal, la propietat privada d'allò domèstic i el control i la sumissió de la dona.

2.2.34.- 30 (pàgina 127)

En aquest capítol es produeix una cosa curiosa des del punt de vista narratiu ja que les dues línies de narració es troben perquè la protagonista aconsegueix parlar amb "la noia que no podia abraçar".

- Quan la protagonista entra al centre d'atenció a la dona dubte en preguntar per "la noia que no podia abraçar" o explicar el seu cas d'assetjament. Perquè no s'ho havia plantejat fins aleshores?

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

D'una banda perquè inicialment no és conscient de tenir un problema i de l'altra perquè viu permanentment en xoc. El seu aïllament i la seva precarietat tampoc ajuda a què es pugui planificar per reclamar ajuda.

- Perquè només hi ha dones al centre?

Debat obert. Orientació per al professorat:

Pot ser per diversos motius i el debat per esbrinar perquè i reflexionar-hi pot ajudar a que els homes empatitzin amb les urgències immediates de les dones amb necessitats d'assessorament per resoldre un conflicte de parella o d'agressions masclistes. Pot ser molt interessant escoltar les justificacions de perquè les dones víctimes de violència masclista han de ser ateses preferiblement per dones professionals de formació diversa, segons vinguin d'homes o dones.

Les dones que cerquen assessorament generalment necessiten orientació legal, laboral i formativa per trencar la situació de dependència amb el marit. I per fer-ho s'han apoderat amb l'acompanyament i guia d'altres dones. En el cas on hi ha violència masclista, el recolzament entre dones permet tractar de manera més íntima cada cas i alleujar el xoc posttraumàtic que es pateix.

- Perquè, malgrat la cirurgia, encara li queden cicatrius a "la noia que no podia abraçar"?

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

Perquè "la noia que no podia abraçar" vol mostrar de manera premeditada que un dia va ser agredida i recordar-ho a tothom perquè la societat sigui conscient que existeix un problema greu que s'ha d'assumir entre totes i tots.

- Perquè "la noia que no podia abraçar" li torna el llibre a la protagonista tot i què ha vingut a tornar-li?

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

Perquè es fa el càrreg que la protagonista té una relació afectiva molt profunda amb el llibre perquè li ha permès, o això creu la protagonista-lectora, afrontar i superar les diverses agressions masclistes que a patit.

- La veu del pare apareix en aquestes pàgines o només se'n fa referència?

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

Només se'n fa referència. El seu protagonisme finalitza al capítol "les dues ànimes" i per tant gairebé es fa invisible, tal co explica la seva filla.

- Què li ha passat al pare?

Solució. Orientació per al professorat:

El pare mor d'un infart mentre dorm a casa de la filla.

- Què li vol preguntar la protagonista a “la noia que no podia abraçar”? Obté resposta? Creus que aquesta incertesa la pateixen les dones víctimes de maltractament a la vida real?

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

És una pregunta crucial que té a veure amb la solució que la societat encara avui ha de trobar per eradicar la violència masclista, tant a nivell legal com social: Què passarà després de que el seu agressor hagi complert condemna i sigui legalment lliure? O dit d'una altra manera, quina cobertura legal té la víctima per evitar ser represaliada pel seu agressor? També ens podem preguntar quina rehabilitació es subministra als condemnats perquè siguin capaços d'incorporar-se a la societat. I encara una altra, està la societat preparada per facilitar la reinserció sense alimentar el discurs masclista que va fonamentar els greuges comesos?

2.2.35.- L'estigma (pàgina 138)

- Aquest capítol, protagonitzat per “la noia que no podia abraçar” està dividit en 3 parts. Identifica-les.

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

Una primera part descriu la seva entregada dedicació a l'activitat del centre d'atenció de dones maltractades i els esforços que ha de fer per superar els seus propis traumes.

Una segona narra la visita al centre penitenciari on el seu ex ha estat atacat en clara represàlia pel seu delictes d'agressor masclista.

Una tercera explica el moment en què troba mor al seu pare.

- Què tenen de significatius els consells de la mare?

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

Són consells prenupcials de dona a dona. Des d'un argumentari aparentment patriarcal on ella apareix amb el rol exclusivament de mare i esposa, li adverteix que “si mai s'havia hagut de doblegar al seu pare, no ho havia de fer davant de cap home, per molt que l'estimés”. Són consells de caire igualitari.

- Què té d'advers la frase “Però va arribar al dia del seu casament carregada de tòpics i il·lusions. Volia estimar i ser estimada, tenir fills, ser feliç i envellir com a mare”?

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

Aquestes il·lusions no són negatives en sí mateixes, ans al contrari. Però basar la felicitat i les expectatives d'un projecte de convivència com el matrimoni exclusivament en aquests tòpics de caire masclista és molt limitat i exclou la importància d'enriquir-se, desenvolupar-se i emancipar-se com a persona.

- Per què “s'havia d'empassar la por que molts homes li causaven, i alguns gestos i carícies involuntàries encara li provocaven pànic”?

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

És la resposta per les seqüeles del xoc posttraumàtic que li va causar tant les agressions que va patir durant el matrimoni com l'atemptat que la va mutilar.

- Per què creus han atacat a l'ex?

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

Ha estat atacat en clara represàlia pel seu delictes d'agressor masclista.

- Quin significat té que somniï amb els seus pares?

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

Hi ha diverses escenes oníriques a la novel·la que justifiquen l'estat anímic d'alguns personatges. En aquest capítol, el somni és un anhel d'immortalitzar als seus pares en la època de la seva infància que és la que recorda que eren més feliços.

2.2.36.- i 31 (pàgina 144)

- Quin tipus de violència s'exerceix sobre les dones en aquest capítol? és habitual a la vida real?

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

L'assetjament laboral és molt habitual en el món laboral. La violació és una agressió excepcional però més comú de lo que trascendeix publicament.

- Moltes dones són víctimes d'abusos i "aprenen" a tolerar-lo com si fos una cosa normal per evitar represàlies. De fet aquesta és la excusa dels agressors per no fer-se responsables de les seves extralimitacions, que poden anar des de la humiliació psicològica, a l'agressió física i la violació sexual. La seva lògica és que si la víctima no denuncia és que consenteix. Per contra, la víctima que denuncia no només ha d'enfrontar-se a la pròpia agressió sexual i les seqüeles d'aquesta, sinó que l'estigma social d'haver estat violada la fan sentir rebutjada per la seva comunitat. ¿Què en penses tu?

Debat obert

2.2.37.- L'espasa de Dàmocles (pàgina 153)

- Per quina raó creus que el narrador utilitza el recurs de la cançó que acompanya els esdeveniments?

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

La música és una manifestació cultural que expresa molt bé l'imaginari col·lectiu. La lletra d'aquest bolero en qüestió representa la cançó de la misogínia, per això s'intercala com a fons musical de la Festa Major i com a banda sonora de l'escena de l'assassinat de la noia tenyida de ros.

- A la novel·la sembla mostrar que les dones viuen atrapades en un cicle de violència del qual resulta difícil escapar. No obstant això, la protagonista i "la noia que no podia abraçar", semblen aconseguir-ho. Com entens la forma en què "Ella" ho fa?

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

Ella se n'ensurt fonamentalment per la seva actitud d'apoderament i el recolzament solidari dels seus amics. Respon a una imatge ideal de com s'hauria d'afrontar l'eradicació de la

violència masclista: acabar amb les desigualtats i la relació de submissió de les dones amb els homes on la societat té un paper fonamental.

- Fes inventari dels personatges que han anat apareixent des del capítol “17” fins al final de la novel·la.

Solució

La MORENA, la rossa tenyida (l'amiga de l'ex)

La ROSSA (l'amiga de la morena)

L'ESTUDIANT, la núvia, la xicoteta (de l'estudiant)

El PROFESSOR (de la parella d'estudiants)

El NÚVI de la morena

El NÚVI de la rossa

L'AMIC (de la feina de la lectora)

L'INTERN del centre penitenciari

La LOCUTORA, els mitjans de comunicació, la societat.

El CAP de secció, el violador (de la feina de la lectora)

- El llibre gris ha condicionat en tot moment el curs de la història? Se'l pot considerar un personatge més? De fet, si ho fos, seria l'únic personatge amb nom propi, i un nom de pila. ¿Quins?

Solució

El llibre és un personatge més. El nom propi correspon al títol i el nom de pila a [el llibre gris].

- I la societat? tots els familiars, amics, ex-amics, mitjans de comunicació, institucions... es pot considerar un personatge col·lectiu?

Solució

Sí en part. Cada personatge té un paper específic, i és individual, però des d'un pla general, tots en algun moment tenen una veu única com a societat.

- Esbrinar que significa “obra coral”. Autobiografia de l'home invisible [el llibre gris] ho és?

Solució

Se la pot considerar novel·la coral, tot i que als personatges principals se'ls hi dona un paper protagonista, així com hi ha d'altres que són més aviat auxiliars o comparses. Només quatre personatges (el pare, la filla, la lectora i el llibre) tenen la seva pròpia història. Hi ha un equilibri d'aparicions entre aquests personatges. El narrador és equiscient i els personatges van alternant l'aparició en capítols diferents.

- Justifica el títol de l'obra en funció del significat global de la novel·la.

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

Es tracta d'una autobiografia en tercera persona de la figura de l'home invisible, que en aquesta novel·la té diversos significats: invisible perquè és l'home interior que no es veu. Pot ser un monstre, un agressor, un misògin que entre tants homes passa desapercebut i no el detectem, no el veiem fins que és massa tard. També és l'home solidari, que dona un pas endavant cap a la igualtat donant un pas enrere i cedint la veu a les dones.

- Perquè creus que l'obra es desenvolupa en un lloc i un temps indeterminats?

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

No especificar un lloc i temps concrets universalitza la història, perquè la fa atemporal. També facilita la identificació de l'entorn propi del lector amb el fictici de la novel·la.

- Escull i ordena els següents tipus d'agressions segons van succeint al llarg de tota la novel·la:

Solució orientativa pel professorat:

Tot i què es pot fer un llistat, no hi ha una sola solució perquè està obert també a interpretacions del desenvolupament de les dues trames d'assetjament. Més important que el resultat és la reflexió i el debat sobre els diversos tipus d'agressions, perquè tots ells formen part, en diversos nivells de gravetat, de la violència masclista.

○ Agafar	○ Agafar	○ Agredir amb objectes
○ Bromes, acudits feridors	○ Colpejar	○ Forçar sexualment
○ Enganyos, mentides	○ Bufetejar	○ Violar
○ Ignorar	○ Punxar	○ Ús d'armes
○ Controlar	○ Donar cops de peu	○ Cremar
○ Ridiculitzar	○ Arrencar el cabell	○ Flagel·lar
○ Gelosia	○ Mossegar	○ Amençar de mort
○ Amençar	○ Tancar	○ Amençar amb objectes
○ Trencament d'objectes	○ Aïllar	○ Amençar amb armes
○ Silencis	○ Controlar	○ Mutilar
○ Burles	○ Escopir	○ Assassinar
○ Agredir "jugant"	○ Fracturar	
○ Empènyer	○ Ofegar	

- Quines d'aquestes agressions creus que no tenen importància? perquè?

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

Totes tenen importància perquè cadascuna és una bàula de la cadena que discrimina les dones i que pot acabar amb les seves vides.

- Per què la protagonista té tantes dificultats per portar una vida normal? Raona i explica quina protecció creus que necessita per poder-la dur.

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

Perquè ha de fugir contínuament i viure en precari, amb moltes dificultats econòmiques i sense ajuda de cap mena, ni social, ni econòmica ni legalment.

2.3. Després de llegir

2.3.1.- Un llibre que tracta d'un llibre

Metaliteratura per motivar el gust per la lectura.

A "Autobiografia de l'home invisible [el llibre gris]" les reflexions al voltant de la literatura es fan servir per mostrar al lector la importància de la lectura. Les escenes en què es representa la lectura d'un llibre, l'afició de la protagonista a la lectura, el costum de triar els llibres que

acompanyaran un nou llibre a l'estanteria i els regals de llibres i, fins i tot, d'una llibreria amb faristol, poden ser considerades com a referències metaliteràries que engresquen a llegir, a sentir-se bé entre llibres i motivar la seva lectura. És un llibre que pretén transmetre amor pels llibres de tota mena. Però, al capdavant no es tracta del fet de llegir en sí, sinó del seu contingut, dels sentiments que evocuen

les paraules, de les emocions que transmeten, i de les expectatives que generen en el lector.

Perquè en “el llibre gris” la metaliteratura no és un fi en sí mateix, tot el contrari, és un mitjà per intentar remoure la consciència del lector. De fet, el llibre que llegeix la protagonista és un llibre que li transforma la vida, i ho fa perquè l'autor d'”Autobiografia de l'home invisible [el llibre gris] vol motivar la reflexió en el lector del relat d'aquest procés de transformació.

La metaliteratura és la literatura que parla sobre la pròpia literatura.

A “Autobiografia de l'home invisible”, malgrat té una trama principal entorn a la violència masclista que aparentment és aliena a la literatura, també reflexiona constantment sobre el propi acte de llegir –i també d'escriure, encara que en menys ocasions–. També inclou referències a altres obres i autors que donen sentit a la pròpia trama però l'obra de Joan Balart va més enllà del tema de la literatura dins la literatura.

A la metaliteratura els personatges prenen consciència de ser tals.

A “Autobiografia de l'home invisible [el llibre gris]” es narra la història d'un llibre, de com algú l'ha escrit, l'abandona i algú altre el troba i el llegeix. Inicialment sembla, de manera premeditada, que el narrador estableix amb aquests dos llibres, el físic i el fictici, un joc de matrioixques amb el lector extern a la trama, una mena de joc de dos miralls paral·lels, un reflex en el reflex, la caixa dins la caixa, el relat dins el relat, el somni dins el somni, la novel·la dins la novel·la, fins que l'inici es tanca amb el final. Però en realitat és el llibre d'un llibre que exigeix la consciència i la participació de qui llegeix. La protagonista de la novel·la pren consciència del greu problema que viu gràcies en part a la lectura del llibre, xocant amb les seves creences i prejudicis, adonant-se del paper que tenia designat al món abans de trobar el llibre i prenent consciència del nou paper a

mesura que avança la lectura. Amb “Autobiografia de l'home invisible [el llibre gris]” es pretén el mateix amb la lectora o lector, ja que tant el relat creat per Joan Balart i el de l'escriptor de la història, com el de la novel·la que llegeix la protagonista i el lector real són el mateix relat, quedant situats tots ells al mateix nivell de realitat. El narrador vol establir un joc metaliterari amb el lector inserint-lo en la metaficció de “la novel·la d'una novel·la”, interaccionant amb ell perquè s'apropi al personatge i sigui ell mateix, lectora o lector, qui prengui consciència del seu lloc a la trama.

A la metaliteratura els elements literaris són un personatge més.

En algun moment de la història, la protagonista pren consciència de sí mateixa, potser en el mateix moment que s'adona que el llibre que té a les mans narra la seva pròpia història. És aleshores que el lector també pot considerar “el llibre gris” com un protagonista més de la novel·la. Però va més enllà, segons el grau d'identificació amb la protagonista, nosaltres, com a lectores i lectors també podem prendre consciència de nosaltres mateixos, potser en el mateix moment que ens adonem que el llibre que tenim a les mans és el mateix que llegeix la protagonista, i per tant “som ella”. És aquí on trobem la solució al joc que el narrador ens ha proposat al principi de la lectura, fent coincidir el principi de l'obra fictícia amb el del llibre que el lector acaba de llegir: el llibre físic i el fictici són el mateix llibre. La lectura ens ha portat de la mà seguint al “personatge llibre” amb la intenció d'introduir-nos a la història i viure les vicissituds dels personatges per empatitzar amb ells, comprendre la seva problemàtica i prendre consciència que la història, un cop tanquem el llibre, saltarà de les pàgines a la nostra pròpia realitat.

Però, de fet, la dedicatòria inicial ja ens adverteix d'això, no?

2.3.1.1.- Què és la metaliteratura? Pots posar exemples d'altres llibres on predomini la metaliteratura?

Solució:

Les obres que parlen del procés de la creació literària o de la pròpia literatura són metaliteratura. Pel que fa als exemples, la resposta és oberta.

2.3.1.2.- Per què creus que l'autor a escrit una autobiografia en tercera persona?

Solució:

De fet, “Autobiografia de l’home invisible” ha estat escrita per l’escriptor-personatge i creiem desconèixer el contingut de la seva obra fins gairebé el final que és quan ens adonem que es tracta de la mateixa novel·la que tenim a les mans. L’autor utilitza la tercera persona...

2.3.2.-Personatges

Ara que ja has llegit la novel·la completa farem un petit estudi dels personatges. Agafa els inventaris de personatges que has anat fent durant la lectura i classifica’ls segons convingui:

PRINCIPALS	SECUNDARIS	COMPARSA
1. ELL, el PARE (l’escriptor del LLIBRE GRIS)	5. El XICOT, l’HOME, l’EX (de la lectora)	13. El NÒVIO de la MORENA
2. La FILLA que no podia abraçar, la NENA (la filla de l’escriptor)	6. La DONA, la BALDUFA (de l’escriptor)	14. El NÒVIO de la ROSSA
3. ELLA (la lectora del LLIBRE GRIS)	7. El VEÍ, l’ESTUDIANT, el FILOLEG, l’AMIC (de la lectora)	15. L’AMIC (de la feina de la lectora)
4. El LLIBRE GRIS	8. El GENDRE, el MARIT, el LLOP (de la filla de l’escriptor)	16. L’INTERN
	9. La MORENA, la ROSSA TENYIDA (l’amiga de l’EX)	17. La LOCUTORA, els MITJANS DE COMUNICACIÓ, LA SOCIETAT.
	10. La ROSSA (l’amiga de la MORENA)	18. El CAP de SECCIÓ, el VIOLADOR (de la feina de la lectora)
	11. L’ESTUDIANT, la NÒVIA, la XICOTA (de l’ESTUDIANT)	
	12. El PROFESSOR (de la parella d’ESTUDIANTS)	

- Indica quin personatge es refereix cada fragment.

Fragment	Personatge
-----------------	-------------------

Va convertir una taula de l'hospital en un gran collage, una mena de mapa mental de coses que li agradaven per la seva filla, com si encara fos petita: joguines, roba, instruments de música... Després es va anar fixant en coses que podria tenir de gran, en una mena de futur alternatiu: llocs on viatjar, el cotxe que voldria conduir i el seu <i>look</i> amb cares femenines de pell rosada, cabell fosc i llis com el d'ella.	El personatge-escriptor
Es va anar animant i, dia sí dia també, va anar retallant imatges de coses que voldria, llocs on li agradaria anar i persones que li atreïen per alguna raó, nens jugant, músics concentrats, escriptors amb rostre greu, gimnastes entrenant, excursionistes esgotats...	La protagonista
Com a dona, li va dir alçant la mirada mentre la vestia de blanc i li posava una mà sobre el pit «aquest cor és teu, és el teu tresor, ningú se'l mereix com tu. No l'entreguis a ningú, serà molt més divertit compartir-lo. Si algú te'l vol prendre amb paraules d'amor, desconfia, el diable és el millor seductor del món»	La mare
Mentre caminava pel carrer, abocava la seva mirada als infants que jugaven, innocents i aliens. La brillantor de la seva mirada amant revelava la força que la va alliberar. Però el dia que el seu exmarit li va mutilar el rostre, li va extirpar el cor. Ella l'havia estimat incondicionalment fins que ell va enterrar els seus desitjos.	La noia que no podia abraçar

2.3.3.-Tema

Com a activitats de desenvolupament i amb la intenció que l'alumnat apliqui i consolidi els continguts treballats, en petits grups hauran de realitzar les següents tasques. Per a això podran consultar internet, diferents diccionaris, inclòs el de l'annex d'aquesta guia, la pàgina web de la Plataforma Contra les Violències de Gènere www.violenciadegenere.org i la web de la novel·la www.elllibregris.com i posar-ho en comú.

- Quin és el tema que tracta "Autobiografia de l'home invisible [el llibre gris]?"

Resposta oberta:

La violència masclista, els diversos graus de responsabilitat dins la societat que l'alimenten i els diversos drets humans que es vulneren.

- Quins altres temes aborda?

Resposta oberta.

L'afany de superació, l'amistat, la generositat, l'actitud que prenem davant els problemes, etc.

- Què és el masclisme? A què respon que algunes persones o sectors socials equiparin el masclisme i el feminisme?

Resposta oberta.

- Busca al diccionari o a internet, el significat de les següents paraules: assetjament sexual, androcentrisme, discriminació positiva, patriarcat, segregació sexual, sexisme, sostre de vidre, violència de gènere.

Resposta oberta.

- Busca al diccionari o a internet, el significat de les següents paraules: coeducació, quota de participació, democràcia paritària, drets reproductius, diferència, apoderament de les dones, feminisme, feminització de la pobresa, gènere, igualtat de gènere, moviment feminista, vot femení.

Resposta oberta.

- Explica la diferència entre violència domèstica (o intrafamiliar) i la violència de gènere (també anomenada sexista o masclista).

Resposta oberta.

- Fa uns anys els femicidis i crims d'odi contra les dones s'anomenaven crims passionals. Amb quina intenció?

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

Amagar la verdadera essència dels assassinats per restar-li importància, perquè succeïen en l'àmbit privat.

- Trobeu diferències entre una violació sexual a mans d'un desconegut, del xicot o del marit de la víctima? i si la víctima és prostituta?

Debat obert.

- Hi ha diferència entre la violació i el "sexu no consentit"?

Solució.

No, només respon a un eufemisme per ocultar la verdadera naturalesa de l'agressió.

- Quines conseqüències tenen els crims comesos contra les dones per a la societat en general?

Solució.

Són crims de lesa humanitat que, tot i ser comesos de manera individual i sense una relació tàctica o estratègica que els relacioni, comparteixen una mateixa base ideològica que són el masclisme i el sexisme. Els assassinats de dones evidencien una xacra que genera por i desconfiança.

- Recolliu de la premsa diària notícies de violència de gènere i llegiu-ne alguna d'elles.

Activitat oberta.

- Per quin motiu creus que peguen els homes a les dones.

Debat obert.

- Per què creus que la majoria de les dones maltractades conviuen durant anys o per sempre amb el seu agressor sense explicar-ho a ningú.

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

Per por a les represàlies, i perquè intenten adaptar-se a la situació naturalitzant-la per afrontar altres problemes com els afectius o econòmics, esdevinguts del maltractament continuat.

- Què pot fer una dona amb o sense fills que denuncia el seu marit i té més por del que li passi després.

Debat obert.

- Què podem fer nosaltres de manera quotidiana per a col·laborar amb acabar amb la violència masclista, quines són aquelles accions petites, aquelles accions individuals que sembla que no transformen res però que són fonamentals per aquest canvi cultural, per aquest canvi de mentalitat de la societat que novel·les com la del Joan Balart ens poden ajudar a fer?

Debat obert.

2.3.4.-Argument

- Fes un resum de l'argument de l'obra que no ocupi més de quatre línies.

Resposta oberta.

Una noia troba un llibre al carrer que narra la vida d'un home que explica com la seva filla va perdre la capacitat d'abraçar. Després de separar-se, l'exparella de la lectora l'assetja amb amenaces i agressions obligant-la a fugir continuament i viure aïllada de coneguts. La lectura del llibre l'ajuda a entendre la seva situació permeten fer front al seu agressor i salvar la vida.

La novel·la social

- Justifica per quina raó podem situar aquesta novel·la en el gènere social, però també es pot considerar literatura feminista al mateix temps.

Resposta oberta. Orientació per al professorat.

“Autobiografia de l'home invisible [el llibre gris]” és una novel·la de denúncia social. Hi ha més d'un personatge central que comparteixen protagonisme. Són personatges que inicialment estan desesperats, aïllats, abandonats que han de refer les seves vides. La protagonista solitària, amb els seus conflictes interiors fa una conversió a personatge social. La novel·la planteja un sentiment de solidaritat amb el col·lectiu de dones víctimes de violència masclista, i té una visió crítica del sistema patriarcal.

Balart considera la seva obra "literatura feminista" perquè en ella es parla de la situació de les dones en una estructura social dominada per homes i és un exemple més d'una categoria

de ficció que denuncia la vulneració dels drets de la dona i reflexiona sobre el paper de la dona en la societat i que, més que un gènere en si mateix, és una perspectiva o punt de vista davant les històries.

-
- Quins altres dos subgèneres encaixen amb la novel·la que acabes de llegir? Assenyalala's.

Resposta oberta.

- Novel·la romàntica
- Novel·la biogràfica
- Novel·la femenina
- Novel·la de terror

- L'obra s'estructura en dues trames amb diferents temps i personatges que acaben trobant-se. T'ha costat llegir-lo o pel contrari la lectura ha resultat més dinàmica?

Solució:

Resposta oberta, tot i que s'hauria de remarcar que ha estat més dinàmica.

2.3.5.-Espai i temps

Tot i que no s'indica cap data, al llarg de tota la novel·la l'autor va deixant tota una sèrie de pistes que et permetran establir en quin moment es desenvolupen la majoria de capítols. La història de la protagonista és gairebé lineal i per tant et facilitarà molt situar cada capítol. La història del pare de "la noia que no podia abraçar" fa molts girs i flashbacks que dificultaran situar cadascuna de les seqüències en el temps però també hi han elements que et permetran fer un plantejament temporal aproximat.

- A continuació trobaràs dues graelles corresponents a la línia argumental de la història de l'escriptor (ELL) i a la de la protagonista (ELLA) perquè ordenis els capítols. La primera columna correspon al títol del capítol, la del mig la pista que ho indica i la de la dreta a la temporalització.

Solució. Orientació per al professorat:

A continuació hi ha la cronologia completa que va seguir l'autor per desenvolupar les històries. Els capítols que narren fets actuals a la lectura però que contenen flashbacks es repeteixen per indicar la cronologia. La línia temporal d'ELL no conté pistes textuais clares però es pot establir igualment la cronologia i ordenar-la segons apareixen els fets. La línia temporal d'ELLA sí conté pistes textuais clares en alguns capítols.

Les dues vides (23)	Més de 30 anys enrere
Els racons de casa (36)	Uns 30 anys enrere
El llop (43)	Més de 2 o 3 anys enrere
La ceguera (49)	Més de 2 o 3 anys enrere
La nena que no podia abraçar (56)	Dos anys enrere
La baldufa (65)	Dos anys enrere
El guionet (27)	Dos anys enrere
Cafè i torrades (83)	Menys de dos anys enrere
Esmorzar per a dos (88)	Menys de dos anys enrere

Els dimonis (97)	Menys de dos anys enrere
Les dues ànimes (107)	Menys de dos anys enrere
Ell (9)	Actualitat
L'autobiografia(19)	Actualitat
Les dues vides (23)	Actualitat
El guionet (27)	Actualitat
Les ferides (31)	Actualitat
Els racons de casa (36)	Actualitat
El llop (43)	Actualitat
La ceguera (49)	Actualitat
Cafè i torrades (83)	Actualitat
La dona visible (122)	Setmanes posteriors
Esmorzar per a dos (88)	Setmanes posteriors
L'estigma (138)	Setmanes posteriors
L'estigma (138)	5 anys després

ELLA

Ella (13)		Actualitat
El llibre gris (15)		Actualitat
1(17)		Actualitat
3 (21)	“En el primer trasllat el va col·locar al costat de El vigilant en el camp de sègol de Salinger i tres mesos després junt al Pedro Páramo de Juan Rulfo.”	2 o 3 mesos després Uns 8 mesos després
5 (25)		Un any després
7 (29)	“Ja no treia els llibres de les caixes, després de tot un any de mudances”	Més d'una després
9 (34)		Uns 20 mesos després
L'home invisible (38)	“Vint mesos després d'anar-se'n de casa continuava amb la mateixa situació precària que les primeres setmanes d'aquell calvari:”	Uns 20 mesos després
La petita llibreria (40)		2 anys després
13 (46)	“Avui fa dos anys que sobrevisc.”	Més de 2 anys
15 (51)		Més de 2 anys
17 (59)	“A ningú ha semblat importar-li durant aquests dos anys.”	Més de 2 anys
19 (67)	“era la primera vegada després de dos anys que feia una cosa semblant a tenir vida social.”	Uns 3 anys
L'hipermercat (71)		Més de 3 anys després
Xoc (86)		Més de 3 anys després
23 (91)		Uns 4 anys després
25 (101)	“La noia va recordar que només feia un any que es coneixien”	Uns 5 anys després
26, 27, 28 i 29 (112)	“Havien passat cinc anys”	Uns 5 anys després
30 (127)	“Quan aquell degenerat sortís de la presó en tres mesos, ella podia ser la pròxima «víctima».”	després

i 31 (144)
L'espasa de Dàmocles
(153)

“Fa dos anys que hi és a la presó!”
“Potser per això ella va aconseguir sortir de la rutina de la seva pròpia existència i esmunyir-se del rinxol temporal que durant cinc anys l'havia tingut atrapada en un llibre que per fi arribava al final.”

Uns 5
anys
després
Uns 5
anys
després

- Fes un comentari sobre el context espai-temporal en què es desenvolupa la novel·la tenint en compte les dues línies argumentals.

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

L'arquitectura temporal de la línia temporal d'ELLA revela que els fets de cada capítol es desenvolupen cada 2 o 3 mesos, per arribar als 5 anys al final del llibre. Un element que dona molt dinamisme a la història és que el temps que passa d'un capítol a un altre de la línia temporal d'ella també té en compte l'espai que ocupa un capítol sobre la trama del personatge-escriptor, és a dir, com si hi hagués un capítol ocult sobre ELLA entre mig.

- Tot i que no s'especifica el lloc, com podem deduir aproximadament a quin lloc del món transcorren els fets? quines pistes dona l'autor?

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

El zoom satel·lital “en un barri d'un districte d'una ciutat d'una província de vés a saber quina comunitat històrica de quin cony de regne de merda” del primer capítol i la intervenció de la noia que no podia abraçar al programa de televisió, comparant els crims de violència masclista amb el terrorisme d'ETA són prou explícits per ubicar la història a Espanya i concretament a una de les comunitats històriques de l'Estat que esmenta el fragment anterior, que són Andalusia, Catalunya, Euskadi i Galícia.

2.3.6.-Valors

Autobiografia de l'home invisible [el llibre gris] ens permet tractar diversos temes: la violència masclista i els diversos graus de responsabilitat dins la societat que l'alimenten, els diversos drets humans que es vulneren amb aquest tipus de violència, i els valors que cal fomentar per eradicar aquestes vulneracions.

- En aquesta història, quin pes té l'Apoderament enfront de qualsevol altre valor?

Resposta oberta. Orientació per al professorat:

La protagonista és una dona apoderada que, igual que la “noia que no podia abraçar”, rebutja el seu paper de víctima. Al llarg de la novel·la som testimonis de com la seva consciència evoluciona per lluitar pels seus drets fonamentals com a dones, com a persones. El pas que totes dues fan de víctima a assessores, o acompanyants d'altres víctimes és fonamental per reforçar aquest poderament. La defensa del lloc de feina de la companya de feina que ha estat violada per un cap, és la representació de la lluita per la garantia de la independència econòmica de les dones, element clau en l'apoderament.

- Ordena amb un número segons la importància que creus que tenen en la història els valors següents:

Resposta oberta.

- Igualtat
- Respecte

- Solidaritat
- Apoderament

La valentia, el respecte, la solidaritat, l'apoderament de la dona són alguns dels valors que transmet la novel·la.

- Escriu un fragment de la novel·la en què es reflecteixi cadascun d'aquests valors i indica a quin personatge l'associes.

Resposta oberta.

Igualtat: Dialec de la mare amb el pare:

–No l'has entès mai.

–Què haig d'entendre? Sempre l'he protegit.

–No és protecció el que necessita. Mai n'ha necessitat.

–Mai? –va preguntar amb llàgrimes als ulls–. Si jo hagués estat allà mai hauria passat això! –va sentir el seu alè i el seu tacte a l'esquena.

Va tancar els ulls perquè realment fos el seu contacte i no el dels llençols.

–Ja hi era jo.

–I a tu? –gemegava–, a tu qui et va protegir?

–Jo vaig prendre la meva decisió. Ara li toca a ella. Fes-li costat, només això.

Respecte: Dialec entre l'estudiant i ella:

–Vols que sigui un noi com cal? Puc ser encantador quan no em porto bé!

Ella va somriure, però no podia evitar que el cos li tremolés.

–Sí.

–Bé, doncs... gràcies pel cava. I pel petó!, me l'he guanyat!

–Escolta, no pensaràs coses estranyes, no? Podem continuar com fins ara, no?

–Sent amics, vols dir?

–Sí, no vull que pensis que sóc cap escalfabraguetes.

–Per què em prens?, per un adolescent? No deies que m'havia guanyat el petó? Ja no tens cap deute amb mi.

–Gràcies.

Solidaritat: La noia que no podia abraçar

Dia rere dia anava a hospitals, oficines, fàbriques, i llars. Acompanyava al metge a dones espantades. Donava suport moral a les companyes més descoratjades. Tancava acords amb l'administració per obrir cases d'acollida i obria pactes d'inserció laboral amb gremis.

Cercava aliats polítics i sindicals sense concessions, i mirava d'aconseguir subvencions i finançament sense vendre l'ànima al diable i, ni de bon tros, als bancs. Anava i venia pel món extenuada i rendida però amb un somriure amable i una expressió de serenitat als ulls.

Apoderament: L'amiga estudiant dirigint-se a Ella:

–Sé que tots nosaltres hem evitat tot aquest temps parlar de l'agressió que vas patir fa uns mesos per ajudar-te a passar pàgina –li va dir–. Però no m'ho trauré mai del cap, i crec que els que vas ser allà tampoc. A tots ens va colpir l'ànima com, davant d'aquella barbaritat, tu t'hi vas enfrontar gairebé a pit descobert. Aquell dia vaig sentir que alguna cosa em canviava la vida. Vaig veure amb els meus propis ulls que les segones oportunitats són

possibles si una no es rendeix mai, i lluita per gaudir de la vida. Vaig veure com vas capgirar el món i vas passar de víctima a invicte, amb la dignitat de les heroïnes. Aquell dia vas canviar el meu concepte de dona i la responsabilitat que comporta.

2.3.7.-Llenguatge

No sobresurt en aquesta novel·la encerts expressius que denoten una preocupació estilística excessiva; tot respon, per contra, a una efectivitat narrativa. El llenguatge és senzill, i les descripcions de personatges i llocs són mínimes o inexistents, gairebé brotxades, tot i que les emocions estan ben descrites.

- Posa alguns exemples.

Resposta oberta.

2.3.8.-Valoració del llibre

Resposta oberta (faltaria més!).

Molt bo

Bo

Regular

Avorrit

BIBLIOGRAFIA

Relacionada amb la obra

- Balart Cerdán, Joan. Autobiografia de l'home invisible [el llibre gris]. Alzira (València): Neopàtria, 2016. (Manuzio Narrativa)
- Cortazar, Julio. Casa tomada y otros cuentos. Alfaguara, 2007
- Salinger, Jerome David. El vigilante en el campo de sego. Edicions 62, 2011
- Rulfo, Juan. Pedro Páramo. R. M. Verlag, 2005
- Lovecraft, Howard Phillips; Derleth, August. La habitación cerrada y otros cuentos de terror. Alianza Editorial, 2005.
- Balzac, Honoré de. Eugénie Grandet. Proa, 2002.
- Anglada i Sarriera, Lola. Margarida. Alta Fulla, 1978.
- Beauvoir, Simone de. El segundo sexo (Els fets i els mites) T.1. Edicions 62, 1968.
- Beauvoir, Simone de. El segundo sexo (L'experiència viscuda) T.2. Edicions 62, 1996.
- Woolf, Virginia. Orlando. Proa, 2008.
- Winterson, Jeanette. La nena del far. Lumen, 2015.

Recomanada

- Ende, Michael. Momo. Suma de Lletres, 2003.
- Nessmann, Philippe. Al país dels indis. La descoberta del Far West. Barcelona: Bambú, 2011.
- Sierra i Fabra, Jordi. A l'altra banda del mirall. Empuries, 2003.
- Lienas, Gemma. El diari lila de la Carlota. Empuries, 2001.
- Ribera, Jaume; Martín, Andreu. El diari vermell del Flanagan. Columna Edicions, 2008.
- Hanika, Beate Teresa. Les llagrimas de la caputxeta. Takatuka, 2011.
- Larsson, Stieg. Els homes que no estimaven les dones. Columna Edicions, 2008.

Webgrafia relacionada amb l'obra

<http://www.elmundo.es/cultura/2014/03/24/53305fbbca474110348b4575.html>

Videografia relacionada amb l'obra

- Brel, Jacques. Ne me quitte pas. [José Vergara], 2012. [Archivo de video]. Recuperado de <https://www.youtube.com/watch?v=Ui8OBv6jelg>
- More, Beny. Que me hace daño. [MrRobertopagan21], 2012. [Archivo de video]. Recuperado de <https://www.youtube.com/watch?v=iGLcUY65WV4>

Webgrafia

<https://diskuse.wordpress.com/2011/02/07/mujeres-y-literatura-las-pioneras/>

<http://hoy.com.do/violencia-contra-la-mujer-10-libros-para-reflexionar/>

http://www.eldiario.es/zonacritica/hombres-incluidos-Ley-Violencia-Genero_6_456414383.html

<https://www.es.amnesty.org/en-que-estamos/espana/violencia-contra-las-mujeres/>

<http://winstonbuendia.blogspot.com.es/2014/05/siete-muestras-de-machismo-en-espana.html>

<http://www.cdp.udl.cat/tallers/index.php/ca/glossari/item/24-model-d-amor-romantic>

<http://www.cdp.udl.cat/tallers/index.php/ca/glossari/item/23-micromasclismes/23-micromasclismes>

<http://www.fundacionmujeres.es/maletincoeducacion/pdf/CUAD5horiz.pdf>

<http://www.muchasvidas.com/terapias/violencia/ciclos-y-etapas-de-desarrollo-de-la-violencia>

http://b2pernas.blogspot.com.es/2015_08_01_archive.html

<http://www.feministas.org/violencia-de-genero-o-terrorismo.html>

<https://bretemas.gal/terrorismo-machista/>

http://es.wikipedia.org/wiki/Novela_social_espa%C3%B1ola

<http://feminismo.about.com/od/publicaciones/fl/Mujeres-escriptoras-eacutexito-maacutes-allaacute-de-los-prejuicios.htm>

http://www.ara.cat/cultura/literatura-feminista-trenca-ninxol_0_1796220373.html

<http://cinemania.elmundo.es/noticias/el-test-de-bechdel-como-saber-si-una-pelicula-es-machista/>

http://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/docs/vm_materialdidactic_violencia_masclista.pdf

<http://www.fundacionmujeres.es/maletincoeducacion/pdf/CUAD5horiz.pdf>

<http://www.dipgra.es/uploaddoc/contenidos/11313/Gu%C3%ADa%20de%20lectura%20infantil%20La%20mochila%20violeta.pdf>

<http://bechdeltest.com/>

<http://www.caninomag.es/los-personajes-femeninos-examen-6-herramientas-evidenciar-sexismo/>

ANNEX

Vocabulari per a la Igualtat

Assetjament Sexual

Comprèn tot comportament sexual verbal o físic, no desitjat per la persona assetjada, dut a terme en diferents espais de la vida quotidiana, aprofitant-se de una situació de superioritat o companyonia i que repercuteix en les condicions de l'entorn fent-les hostils, intimidatòries i humiliants. L'assetjament sexual és una expressió més de les relacions de poder que exerceixen els homes sobre les dones. (Paraules per a la Igualtat. Biblioteca Bàsica Veïnal)

Androcentrisme

Visió del món i de les coses, des del punt de vista teòric i del coneixement, en la qual els homes són el centre i la mesura de totes elles, ocultant i fent invisible tota la resta, entre elles les aportacions i contribucions de les dones a la societat. Una visió androcèntrica pressuposa que l'experiència masculina seria "la universal", la principal, la referència o representació de la humanitat, obviant la experiència femenina. (Paraules per a la Igualtat. Biblioteca Bàsica Veïnal)

Coeducació

Mètode d'intervenció educatiu que va més enllà de l'educació mixta i les bases s'assenten en el reconeixement de les potencialitats i individualitats de nenes i nens, independentment del seu sexe. La coeducació és, per tant, educar des de la igualtat de valors de les persones. La Llei General d'Ordenació del Sistema Educatiu (LOGSE) estableix com normatiu el principi de no discriminació per raó de sexe i com a principi educatiu la formació en igualtat entre els sexes i el rebuig de tota forma de discriminació. (Paraules per a la Igualtat. Biblioteca Bàsica Veïnal)

Quota de Participació

Reserva d'una determinada quantitat o espai de participació amb l'objectiu que diferents col·lectius puguin compartir activitats socials, polítiques i econòmiques.

Acció Positiva que implica l'establiment de determinats percentatges de presència de les dones respecte als homes per tal de pal·liar l'escassa compareixença de les mateixes en alguna activitat concreta. (Paraules per a la Igualtat. Biblioteca Bàsica Veïnal)

Democràcia Paritària

Forma d'organització social i política en què hi ha igualtat de nombre i drets dels diferents col·lectius que componen la societat i que han de formar part dels òrgans decisoris i de govern.

Històricament les dones han estat apartades de la participació social i política ja que no se les ha considerat ciutadanes de ple dret. En l'actualitat, la majoria de les democràcies pateixen d'una escassa presència de dones en els poders i òrgans de l'Estat, de manera que aquesta equiparació és considerada per determinats col·lectius de dones un principi fonamental per a la consecució de la igualtat entre dones i homes. (Paraules per a la Igualtat. Biblioteca Bàsica Veïnal)

Drets Reproductius

El concepte de salut és molt més ampli que la simple absència de malaltia. En conseqüència, la salut reproductiva implica la capacitat de gaudir d'una vida sexual satisfactòria i sense riscos, de gaudir de la capacitat de reproduir-se i de la llibertat de decidir com, quan i quantes filles i fills es desitgen tenir. D'aquesta manera, s'entén per drets reproductius aquells que tenen les dones i els homes per poder obtenir informació i lliure accés als mètodes anticonceptius, dret a rebre seguiment adequat les dones durant els seus embarassos i a l'atenció personalitzada

durant i després del part. (Paraules per a la Igualtat. Biblioteca Bàsica Veïnal)

Diferència

Varietat, diversitat d'actituds i comportaments. El concepte de la diferència entre els sexes és la base del feminisme que reivindica la valorització de qualitats atribuïdes a les dones enfront de valors suposadament masculins que han donat lloc a societats agressives i plenes de desigualtat.

La teoria de la diferència expressa el seu temor que la simple igualtat política i laboral ens faci imitar els valors exaltats per la societat patriarcal i, d'altra banda, considera que l'igualitarisme no fa justícia a les dones, ja que els homes i les dones són diferents. (Paraules per a la Igualtat. Biblioteca Bàsica Veïnal)

Discriminació positiva

Mesures dirigides a un grup determinat, amb les quals es pretén suprimir i prevenir una discriminació o compensar els desavantatges resultants d'actituds, comportaments i estructures existents, denominades de vegades "Discriminació Positiva". (Guia Europa perspectiva de gènere. Carrefour Europeu)

Doble Jornada

Condició a la qual es veuen sotmeses les dones que exerceixen un treball remunerat en horari laboral i que a més han de desenvolupar totes les tasques que implica el treball reproductiu i que no és compartit pels seus companys. (Paraules per a la Igualtat. Biblioteca Bàsica Veïnal)

Apoderament de les dones

Terme encunyat en la Conferència Mundial de les Dones a Beijing (Pequín) per referir-se al augment de la participació de les dones en els processos de presa de decisions i accés al poder. Actualment aquesta expressió comporta també una altra dimensió: la presa de consciència del poder que individualment i col·lectivament ostenten les dones i que té a veure amb la recuperació de la pròpia dignitat de les

dones com a persones. (Paraules per a la Igualtat. Biblioteca Bàsica Veïnal)

Espai domèstic

S'identifica amb l'àmbit reproductiu, amb l'espai de la "inactivitat" on té lloc la criança, els afectes i la cura de les persones dependents, és a dir, on es cobreixen les necessitats personals. En aquest espai és on s'ha col·locat tradicionalment a les dones. (Paraules per a la Igualtat. Biblioteca Bàsica Veïnal)

Espai privat

És l'espai i el temps propi que no es dona a altres persones, que es procura per si mateixes, allunyades de l'espai domèstic o del públic; és aquest espai en què les persones es cultiven per projectar-se després en l'àmbit públic.

Com assenyala Soledad Murillo: "És el lloc del temps singular, del que és propi, la condició d'estar amb si mateix de manera crítica i reflexiva, és el culte a la individualitat i respon a la qualitat de ocupar-se de si mateix". Aquesta autora ha posat de manifest com la privacitat és una parcel·la de la qual gaudeixen principalment els homes i que en el cas de les dones tendeix a confondre amb el domèstic, furtant-los aquest espai per a si. (Paraules per a la Igualtat. Biblioteca Bàsica Veïnal)

Espai públic

S'identifica amb l'àmbit productiu, amb l'espai de l'activitat, on té lloc la vida laboral, social, política, econòmica; és el lloc de participació en la societat i del reconeixement. En aquest espai és on s'han col·locat els homes tradicionalment. (Paraules per a la Igualtat. Biblioteca Bàsica Veïnal)

Feminisme

Corrent de pensament en permanent evolució per la defensa de la igualtat de drets i oportunitats entre ambdós sexes. Constitueix una forma diferent d'entendre el món, les relacions de poder, les estructures socials i les relacions entre els sexes.

Aquesta nova manera d'observar la realitat, des de la perspectiva de les dones, és el motor que està produint més canvis en el present segle, en el sistema i els valors socials, aconseguint que les institucions modifiquin les seves polítiques socials i econòmiques. Simone de Beauvoir parla del feminisme com una manera de viure individualment i de lluitar col·lectivament. Actualment el feminisme es divideix en dos grans corrents: feminisme de la igualtat i feminisme de la diferència.

El feminisme de la diferència aposta pel sentit, el significat que se li dóna al fet de ser dona, pel reconeixement dels valors que tradicionalment s'han considerat com femenins donant-los autoritat i poder social, al marge de les estructures patriarcals.

El feminisme de la igualtat aspira a una societat en què es produeixi la integració de les individualitats un cop superats els estereotips del sistema sexe-gènere. Defensa que dones i homes tenen els mateixos drets i, d'aquesta manera, poden participar en igualtat en totes les estructures socials. La igualtat no pretén homogeneïtzar sinó reconèixer la diversitat de dones i homes. Mites, estereotips i desqualificacions han envoltat sempre a aquest corrent de pensament. (Paraules per a la Igualtat. Biblioteca Bàsica Veïnal)

Feminització de la pobresa

Fenomen que dóna nom a una situació generalitzada en la majoria dels països i que fa visibles les dones com a col·lectiu que constitueix la majoria de la població pobra del Planeta. La pobresa i les polítiques d'ajust dels països impacten de manera directa en la participació de les dones en el mercat laboral i en el seu accés als recursos econòmics i socials que ofereix l'Estat de benestar, promovent lleis i pràctiques administratives que limiten l'accés de les dones als recursos econòmics. Així doncs, les persones que habiten el Quart Món (bosses de pobresa en els països desenvolupats) i els llocs de exclusió social són prioritàriament dones. (Paraules per a la Igualtat. Biblioteca Bàsica Veïnal)

Gènere

Les investigacions feministes dels anys 70 mostren que el concepte de sexe no és vàlid per a explicar les diferències d'activitats entre homes i dones en les diferents cultures al llarg de la història. S'elabora i introdueix llavors el concepte de gènere com a categoria d'anàlisi que permet diferenciar i separar el biològic, atribuït al sexe, del cultural, determinat pel gènere.

Gerda Lerner assenyala que el gènere "és la definició cultural de la conducta considera apropiada als sexes en una societat-tat i en un moment determinats". Carole Pateman afirma que: "La posició de la dona no està dictada per la natura, per la biologia o pel sexe, sinó que és una qüestió que depèn d'un artifici polític i social". Alicia Puleo sosté que el gènere "és el caràcter construït culturalment, del que cada societat considera masculí o femení". Joan W. Scott subratlla que: "El gènere es concreta en les diverses pràctiques que contribueixen a estructurar i donar forma a l'experiència. El gènere és una construcció discursiva i cultural dels sexes biològics".

En definitiva, el gènere i, en conseqüència, les relacions de gènere són "construccions socials" que varien d'unes societats a altres i d'uns temps als altres, i per tant, com a tals, susceptibles de modificació, de reinterpretació i de reconstrucció. (Paraules per a la Igualtat. Biblioteca Bàsica Veïnal)

Igualtat de dret

Igualtat formal davant la llei. Equiparació d'homes i dones mitjançant mesures legislatives.

Als països europeus de règims democràtics, és després de la primera guerra mundial quan es restaura el principi d'igualtat davant la llei i es reconeix a les dones el dret a l'educació, al treball retribuït i al vot.

A Espanya, el principi d'igualtat legal no es consagra establement fins a la constitució de 1978.

Igualtat de gènere

La igualtat de gènere s'entén com una relació d'equivalència en el sentit que les persones tenen el mateix valor, independentment del seu sexe, i per això són iguals.

Segons Celia Amorós: "La igualtat de gènere és el concepte normatiu regulador d'un projecte feminista de transformació social".

Les dues èpoques històriques precedents que van tractar sobre la igualtat van ser la grega i la francesa, encara que totes dues ho fan de forma excloent respecte a les dones.

La igualtat no excloent entre sexes es desenvolupa a la Il·lustració francesa a través de les obres de Condorcet i Olympe de Gouges, encara que ja en 1673 Poulain de la Barre havia publicat De la igualtat dels dos sexes. No obstant això, la teoria / a dominant d'aquesta època, representada per Kant i Rous-siguin, considerava a les dones com pertanyents a l'espècie humana però sense aquesta-tut ple de subjectes.

La idea d'igualtat ha estat protagonista durant anys en la majoria de les reivindicacions de dones i dels moviments de dones. El principi d'igualtat entre homes i dones és un dels que menys ha evolucionat quant al que significa el reconeixement dels drets i llibertats fonamentals. Els drets humans se segueixen vulnerant i amb especial impunitat els de les dones. En cap lloc del món el tractament de les dones s'ha equiparat realment al dels homes.

Igualtat de fet

Paritat entre homes i dones real i efectiva. La sola promulgació de la igualtat legal no és suficient per canviar els costums i estructures de la desigualtat. El mecanisme d'acció positiva té com a finalitat treballar activa-ment i contrarestar les desigualtats de partida perquè la igualtat d-des entre homes i dones sigui una realitat.

Igualtat d'oportunitats entre homes i dones

Fonamentat en el principi d'igualtat, es refereix a la necessitat de corregir les

desigualtats que existeixen entre homes i dones en la societat. Constitueix la garantia que dones i homes puguin participar en diferents esferes (econòmiques, política, participació social, de presa de decisions) i activitats (educació, formació, ocupació) sobre bases d'igualtat. (Paraules per a la Igualtat. Biblioteca Bàsica Veïnal)

masclisme

Comportament de desvalorització cap a les dones.

Respon a una forma particular d'organitzar les relacions entre els gèneres. Es caracteritza per l'èmfasi en la virilitat, la força i el desinterès respecte als assumptes domèstics per part dels homes. La desigual distribució de l'exercici del poder sobre altres o altres condueix a la asimetria en la relació entre tots dos.

La posició de gènere (femení o masculí) és un dels eixos crucials per on discorren les desigualtats de poder i la família, un dels àmbits en què es manifesta. Els processos de socialització de la cultura han legitimat la creença en la posició superior de l'home: el poder personal i l'autoafirmació en possessió de la raó i la força de l'home i la definició de la dona com inferior al seu servei. (Paraules per a la Igualtat. Biblioteca Bàsica Veïnal)

mainstreaming

Una "política de mainstreaming" vol dir que s'han de tenir en compte les qüestions relatives a la igualtat d'oportunitats entre homes i dones de forma transversal en totes les polítiques i accions, i no abordar aquest tema únicament sota un enfocament d'accions directes i específiques a favor de la dona. (Guia Europa perspectiva de gènere. Carrefour Europeu)

Terme anglosaxó que s'utilitza per designar la integració de les polítiques específiques en matèria d'igualtat d'oportunitats en les polítiques generals, de tal manera que el principi d'igualtat es constitueixi en l'eix vertebrador de les mateixes.

Durant els últims anys a la UE s'ha proclamat el mainstreaming com a marc de referència necessari que ha de ser incorporat tant en l'acció estructural pròpia de la UE com en les polítiques generals de cada un dels estats membres, havent-se recollit referències del mainstreaming tant en les regulacions generals com per exemple en els Reglaments dels Fons Estructurals, com en les polítiques relatives a la igualtat d'oportunitats, IV Programa d'Acció Comunitari per a la igualtat d'oportunitats entre Homes i Dones (1996-2000).

(VEURE TRANSVERSALITAT)

moviment feminista

"El feminisme és una forma de pensar i una manera de viure". Simone de Beauvoir.

El moviment feminista està integrat per dones feministes organitzades al voltant de diversos col·lectius, plataformes, assemblees i associacions de dones que tenen en comú la consciència de grup oprimida per la ideologia patriarcal. Té un caràcter social, polític, filosòfic i reivindicatiu que preconitza la igualtat de drets de dones i homes i la llibertat per triar el model de vida que desitgen seguir, més enllà d'estereotips i rols sexistes que assignen a dones i homes comportaments, desitjos i realitats.

Al llarg de la història sempre han existit dones amb una clara consciència de les desigualtats a què estaven sotmeses pel simple fet de ser dones. Però és entorn de l'any 1788 quan comença a existir un moviment organitzat. En aquest any apareix "Quaderns de queixes", escrits per dones que volen canviar aspectes de la societat. En 1791 es publica Els Drets de la Dona i de la Ciutadania / a, d'Olympe de Gouges en el qual es demana l'abolició del matrimoni i la seva substitució per un "contracte social" entre dones i homes i la paritat de drets. Des d'aquest moment se succeeixen les reivindicacions de tot tipus. En 1792 es publica Vindicació dels drets de la dona, de Mary Wollstonecraft, reivindicant el dret al treball, a l'educació, a l'emancipació econòmica, a la paritat de condicions.

La "Declaració de Sentiments", de Sèneca Falls, signada per 68 dones i 32 homes, es pronunciava per la igualtat de drets sobre la propietat, de salari en el treball, de dret sobre la custòdia de les filles i fills, per a subscriure contractes i per votar. La reivindicació de les dones pel dret al vot, principi bàsic en qualsevol societat democràtica, abasta des del segle XIX fins ben entrat el segle XX. Durant aquest període, milers de dones a Europa i Amèrica van utilitzar la seva imaginació, la seva voluntat, les seves forces i de vegades la seva vida per conquerir un dret que ara es considera fonamental, el dret a triar lliurement a les persones que representen els seus interessos.

El moviment feminista actual és hereu de totes aquestes dones i de moltes altres que arreu del món lluiten, ara mateix, per una societat més justa, per a dones i homes. A Espanya, els orígens es remunten a 1960, al voltant de reivindicacions ben concretes: el dret al divorci, la supressió de la pena d'adulteri, els centres de planificació familiar, les discriminacions salarials, etc. Amb el lema de "allò personal és polític", es formen grups de reflexió al voltant de temes de la vida quotidiana amb gran caràcter ideològic, les relacions personals, la sexualitat, igualtat legal, etc. En l'actualitat no es pot parlar d'un sol moviment feminista, sinó de la suma de diferents corrents i tendències que aborden des de diverses perspectives la seva lluita per una societat en equitat. (Paraules per a la Igualtat. Biblioteca Bàsica Veïnal)

patriarcat

Literalment significa "govern dels pares" però les interpretacions crítiques des del feminisme es refereixen a ell com un sistema o organització social de dominació masculina sobre les dones que ha anat adoptant diferents formes al llarg de la història. Alicia Puleo distingeix entre patriarcats de coerció "els que estipulen per mitjà de lleis o normes consuetudinàries sancionadores amb la violència allò que està permès i prohibit a les dones" i els patriarcats de consentiment, on s'edifica la

igualtat formal davant la llei, i que defineix com "els occidentals contemporanis que inciten als rols sexuals a través d'imatges atractives i poderosos mites vehiculats en gran part pels mitjans de comunicació". Des del feminisme de la diferència sexual s'ha postulat recentment, però, que el patriarcat ja ha acabat en tant que ja no significa res per a les dones. El grup de dones de la llibreria de Milà escriu sobre això el següent: "descobert i denunciat per aquestes, les dones ja no li donen el seu crèdit, com a prova d'això es pot observar com avui les dones decideixen els seus destins, les seves opcions i determinen les seves obligacions.

Plans d'igualtat

Estratègies encaminades a aconseguir la participació activa de les dones en tots els àmbits de la societat mitjançant la definició d'uns objectius que es concreten en actuacions a curt i mig termini. Les actuacions impliquen les diferents entitats de la administració pública i als agents socials. Depenent del seu àmbit territorial d'actuació existeixen Plans d'Igualtat comunitaris, estatals, regionals i locals. Així mateix, a Espanya a nivell estatal s'han elaborat fins a la data tres Plans d'Igualtat sent l'Institut de la Dona, organisme dependent del Ministeri de Treball i Afers Socials, el responsable de l'impuls i coordinació dels mateixos.

Polítiques d'igualtat d'oportunitats

A Espanya, el principi d'igualtat es recorre a l'article 14 de la Constitució espanyola de 1978: "Tots els espanyols són iguals davant la llei sense que pugui prevaler discriminació per raó de naixement, raça o sexe".

No obstant això, les dones i homes han anat construint la seva realitat a partir de normes culturals basades en el predomini dels homes sobre les dones, predomini de valors, de jerarquies, de significants. Aquesta societat basada en el "model patriarcal", ha anat atribuint espais d'actuació diferents a funció del sexe de les persones. En aquesta realitat, l'estricta

aplicació de la igualtat legal només contribueix a seguir produint i reproduint desigualtats; tractar per igual les desigualtats només ajuda a perpetuar i a legalitzar-les. Les vivències de les dones, i els seus constants lluites reivindicatives obliguen els poders públics a adoptar mesures que permeten-tan tractar de manera més favorable a col·lectius que encara suporten diferents tipus de discriminació. D'aquesta manera s'encunya el Principi d'Igualtat d'Oportunitats.

Igualtat d'oportunitats vol dir garantir que dones i homes puguin parell-par en diferents esferes (econòmica, política, participació social, de presa de decisions ...) i activitats (educació, formació, ocupació ...) sobre bases d'igualtat.

Les Polítiques d'igualtat d-des són aquelles que incorporen la perspectiva de gènere en la planificació, desenvolupament i avaluació de les polítiques generals en matèria d'educació, salut, ocupació, participació, urbanisme, etc. (Paraules per a la Igualtat. Biblioteca Bàsica Veïnal)

Principi de no discriminació

Són diverses les normes internacionals que proclamen el principi de no discriminació per raó de sexe. La Declaració Universal de Drets Humans, aprovada per l'Assemblea General de les Nacions Unides el 10 de desembre de 1948, conté una declaració genèrica d'igualtat, sense distinció de sexe. El Conveni europeu per a la protecció dels drets humans i de les llibertats fonamentals, de 4 de novembre de 1950, proclama el principi d'igualtat en el gaudi dels drets i llibertats reconegudes, sense distinció per raó de sexe. El Tractat constitutiu de la Comunitat Econòmica Europea, de 25 de març de 1957, en el seu article 119 aborda explícitament "la igualtat de retribució entre treballadors masculins i femenins per a un mateix treball".

La Convenció sobre eliminació de totes les formes de discriminació contra les dones, celebrada al desembre de 1979 i organitzada per Nacions Unides, defineix la discriminació contra les dones com: "Tota

distinció, exclusió o restricció basada en el sexe que tingui per objecte o per re-resultat menyscarbar o anul·lar el reconeixement, gaudi o exercici per les dones, amb independència del seu estat civil, sobre la base de la igualtat de l'home i de la dona, dels drets humans i les llibertats fonamentals en les esferes polítiques, econòmiques, socials, cultural i civil o en qualsevol altra esfera".

A Espanya, el principi d'igualtat es recull en l'article 14 de la Constitució Espanyola de 1978.

(Paraules per a la Igualtat. Biblioteca Bàsica Veïnal)

Segregació en el mercat laboral

Es refereix a la concentració de les dones en determinades ocupacions i/o famílies professionals que, generalment, es caracteritzen per tenir condicions d'ocupació poc satisfactòries, baixos salaris i poques oportunitats de formació contínua i adquisició de qualificacions afegides. Són, per tant, llocs de treball feminitzats, font de desigualtats en el mercat laboral, ja que el valor associat a ells i la seva remuneració és menor. La segregació pot ser horitzontal, quan la concentració es produeix en determinades ocupacions i/o famílies professionals; i vertical, quan les dones es concentren en llocs de baixa responsabilitat.

sexisme

Teoria basada en la inferioritat del sexe femení que ve determinada per les diferències biològiques entre homes i dones. La construcció d'un ordre simbòlic en què les dones són considerades inferiors als homes implica una sèrie de comportaments i actituds estereotipats que condueixen a la subordinació d'un sexe respecte a l'altre. Algunes autores estableixen diferències entre masclisme i sexisme, ja que mentre el masclisme és una actitud inconscient -en el sentit que quan a una persona amb comportaments masclistes se li explica la seva actitud pot optar per abandonar-los- el sexisme representa una actitud conscient

que propicia la dominació i subordinació del sexe femení respecte al masculí.

Síndrome d'Adaptació a la Violència Domèstica

Igual que les persones en períodes prolongats d'aïllament durant un segrest, - Síndrome de Estocolm- les dones maltractades pateixen una exposició constant a la por que provoca l'agressió física continuada en el seu espai íntim. Els inicials estats aguts d'ansietat es cronifiquen passant a generar quadres depressius que s'uneixen a les claus traumàtiques de l'escenari de violència per produir una configuració on la dona, cada vegada més aïllada del món segur que coneixia amb la seva parella íntima, comença a perdre la noció d'una realitat que ja no reconeix.

La ruptura de l'espai de seguretat en la seva intimitat, conseqüència de la conversió de la seva parella de referent de seguretat i confiança a font d'agressió i perill, serà l'eix de desorientació sobre el qual pivotarà la incertesa sobre quan i per què es produirà la següent pallissa. La dona, davant d'aquestes perspectives, perd la capacitat d'anticipar adequadament les conseqüències de la seva pròpia conducta i cedeix, cada vegada més, a la pressió d'un estat de submissió i lliurament que li garanteix unes mínimes probabilitats de no errar en el seu comportament. L'agressor mostrarà moments de penediment que contribuiran encara més a desorientar la víctima i a incrementar l'auto-culpabilització de la dona.

La incapacitat de la víctima per posar en pràctica recursos propis o obtenir ajuda externa per disminuir el risc d'agressió impulsarà la dona a adaptar-se, vinculant-paradoxalment a l'única font que percep d'acció efectiva sobre l'entorn: la seva parella violenta. Per a això, dissociarà les experiències negatives de les positives i es concentrarà en aquestes últimes, assumint la part de penediment del seu agressor, els seus desitjos, motivacions i excuses, i projectant la seva pròpia culpa a l'exterior de la parella, protegint així la seva debilitada

autoestima i modificant la seva identitat. Després, cadascuna de les percepcions i informacions que rebi la dona passaran pel filtre del nou model mental que ha assumit per explicar la seva situació, complicant-se en gran mesura les probabilitats d'extreure a aquesta víctima de l'entorn de violència. En dones amb relacions personals molt limitades a l'espai domèstic, les oportunitats d'intercanvi en altres àmbits estiguin restringides, la percepció del seu espai vital pot ser bastant similar a la d'un captiu. El Síndrome d'Adaptació a la Violència Domèstica crea un nou model per a entendre la realitat de violència contra la dona. El terme ha estat encunyat i desenvolupat pel psicòleg espanyol Andrés Montero (1999) a partir d'una investigació realitzada en el si de la Universitat Autònoma de Madrid.

Sostre de Vidre

És una barrera invisible que es troben les dones en un moment determinat en el seu desenvolupament professional, de manera que un cop arribat a aquest punt molt poques dones franquegen aquesta barrera, estancant la majoria la seva carrera professional. Les causes d'aquest estancament provenen en la seva major part dels prejudicis empresarials sobre la capacitat de les dones per ocupar llocs de responsabilitat, així com sobre la seva disponibilitat laboral lligada a la maternitat i a les responsabilitats familiars i domèstiques, activitats que solen coincidir amb les fases d'itinerari professional lligades a la promoció professional. (Paraules per a la Igualtat. Biblioteca Bàsica Veïnal)

transversalitat

Integrar la perspectiva de gènere en el conjunt de polítiques. Integrar sistemàticament les situacions, prioritats i necessitats respectives de dones i homes en totes les polítiques, amb vista a promoure la igualtat entre homes i dones i recórrer a totes les polítiques i mesures generals amb la finalitat específica d'aconseguir la igualtat, tenint en compte actiu i obertament, des de la fase de planificació seus efectes en les

situacions respectives d'unes i altres quan s'apliquin supervisin i avaluin. (Guia Europa perspectiva de gènere. Carrefour Europeu) VEURE MAINSTREAMING.

Violència de Gènere

Les Nacions Unides reconeixen el 1980 com la violència contra les dones és el crim encobert més freqüent del món. La Declaració de les Nacions Unides sobre l'eliminació de la violència contra les dones defineix aquesta violència com "tot acte de violència basat en la pertinença al sexe femení que tingui o pugui tenir com a resultat un dany o sofriment físic, sexual o psicològic per a les dones, inclusivament les amenaces de tals actes, la coacció o la privació arbitrària de llibertat, tant si es produeix en la vida pública o privada".

Les agressions de tota mena que pateixen les dones és una manifestació més de les relacions de desigualtat que hi ha entre les dones i els homes. La violència que es fonamenta en la suposada superioritat d'un sexe sobre un altre, que afecta tota l'organització social convertint-se en un dels més greus problemes polítics i socials de l'actualitat en el nostre país, segueix for-comandament part de la realitat quotidiana.

Les seves manifestacions són molt variades: des de les més evidents, els maltractaments físics i psíquics, realitzats en l'àmbit domèstic, a les agressions sexuals, assetjament sexual, violació.... a les més sofisticades com la publicitat que projecta imatges de les dones que no es correspon amb la realitat. A la IV Conferència Mundial sobre les Dones celebrada a Beijing (Pequín) el 1995, es va reconèixer que la violència exercida contra les dones és un obstacle per a la igualtat, el desenvolupament i la pau dels pobles, impeding que les dones gaudeixin dels seus drets humans i llibertats fonamentals. El nombre de dones mortes o maltractades en tot el Planeta a mans dels seus marits o companys és tan significatiu i generalitzat que cal un reconeixement del mateix i això ens porta a parlar de violència de gènere: violència domèstica, agressions sexuals,

mutilacions, etc. (Paraules per a la Igualtat. Biblioteca Bàsica Veïnal)

vot femení

El 1847 es crea la primera Associació Política Femenina per lluitar pel vot de les dones en Sheffiel. En 1848, en l'Estat de New York, s'aprova la Declaración de Sèneca Falls, un dels textos fundacionals del sufragisme. El 1897 es forma la Unió Nacional de Societats pel Vot de les Dones, sorgida de la unificació del moviment anglès pels drets de les dones; el 1918 obtenen el

dret al vot les angleses majors de 30 anys i finalment el 1928 l'obtenen als 21 anys, igual que els homes. A Espanya el moviment a favor del vot femení s'inicia a Barcelona el 1882, però no s'aconsegueix fins a 1931 amb la instauració de la República; amb la dictadura franquista al 39 se suprimeix el sufragi universal per a homes i dones que no es torna a restaurar fins 1977.

(Paraules per a la Igualtat. Biblioteca Bàsica Veïnal)